

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 09.09.2022

Makale Kabul Tarihi: 31.10.2022

MİRALAY SÜLEYMAN FETHİ BEY

Tuba KOCAL*

Öz

Miralay Süleyman Fethi Bey'in hayatı yeterince bilinmemektedir. Bu sebeple, üzerinde yeni çalışmaların yapılması gerekmektedir. Süleyman Fethi Bey, İstanbul'da doğmuştur. Ailesinde eğitimli kişilerin olması, onun iyi yetişmesinde etkili olmuştur. Eğitim hayatında olduğu gibi askeri alanda da başarılı biridir. İzmir'in işgali öncesinde birçok savaşta yer almıştır. Süleyman Fethi Bey, kısa zamanda birden fazla görevde yer aldığı ve katıldığı savaşlarda başarılı olduğu için birçok madalya ve nişanla taltif edilmiştir. İtilaf Devletleri'nin desteğini alan Yunanistan'ın, İzmir'i işgali sürecinde, Süleyman Fethi Bey'in göstermiş olduğu tutum, vatan adına son derece önemlidir. İşgali içeriden destekleyen İzmir bölgesi Ortodokslarının baş din adamı Metropolit Hrisostomos, Aya Fotini Kilisesi'ni teşkilatlanma merkezi olarak kullanıp Yunanların Türklere saldırması için telkinlerde bulunarak büyük bir katliamın gerçekleşmesinde rol almıştı. Kadın, çocuk denilmeden binlerce günahsız insan öldürülmüştü. Bu katliam sırasında, verilen emir gereği silahsız olarak kışlada bulunan Osmanlı askerleri esir alındı. O askerlerin arasında bulunan Albay Süleyman Fethi de tüm zorlamalara karşı "Yaşasın Venizelos" demediği için defalarca süngülenerek şehit edildi. O, Fatıma Latife Hanım ile evli idi. Çocukları olmamıştı. Cumhuriyet devrinde hakkında kanun çıkartılarak eşine maaş bağlandı. Miralay Süleyman Fethi Bey'in, İzmir'de bulunan mezarı zamanla yer değiştirdi. İlk olarak Agora Örenyeri'ne defnedildi. En son, Agora Örenyeri'nden alınıp Emir Sultan Türbesi ve Zaviyesi'ne nakledildi.

Anahtar Kelimeler: İzmir'in İşgali, Süleyman Fethi Bey, Hrisostomos, Katliam.

* Tarihçi, İzmir, tubakocal35@hotmail.com, ORCID:0000-0002-8885-2851.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Colonel Süleyman Fethi Bey

Abstract

The recognition of life of Colonel Süleyman Fethi Bey is not adequate. For this reason, it is necessary to carry out new studies on his life. Süleyman Fethi Bey was born in Istanbul. Having educated people in his family has been effective in his good upbringing. He is successful in the military field as well as in his education life. He took part in many battles before the occupation of Izmir. As he fulfilled more than one duty in a short period of time and with his success in the battles he participated in, Süleyman Fethi Bey was rewarded with many medals and decorations. The attitude of Süleyman Fethi Bey during the occupation of Izmir by Greece, which received the support of the Entente Powers, is extremely important for the country. Metropolitan Bishop Chrysostomos, the chief clergyman of the Orthodox of the Izmir region, who supported the occupation from within, played a role in the realization of a great massacre by using the Hagia Fotini Church as an organizational centre and suggesting that the Greeks would attack the Turks. Thousands of innocent civilians were killed during that time. Amid this massacre, the Ottoman soldiers, who were unarmed in the barracks as per the order, were taken prisoners. Colonel Süleyman Fethi, who was among those soldiers, was martyred by being bayoneted many times because he did not say "Long live Venizelos" against all compulsions. He was married to Fatima Latife Hanım. They had no children. In the Republican era, a law was enacted, and a salary was given to the wife of the martyr. The grave of Miralay Süleyman Fethi Bey in Izmir was moved intermittently. He was first buried in the Agora Ruins. Finally, it was taken from the Agora Ruins and transferred to the Emir Sultan Tomb and Zawiyah.

Keywords: Occupation of İzmir, Süleyman Fethi Bey, Chrysostomos, Massace.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Giriş

İzmir'in işgale giden süreçte ortamı ilgi çekicidir. Bazı devlet adamları, adeta İzmir'in işgaline içeriden yardımcıdırlar. Yunanistan'ın, İzmir'i almak için gösterdiği çaba, bu desteklerle sonuca kolay ulaşır. Yalnız istila sırasında duruşu yerli ve çok farklı olanlar da vardır. Bunlardan birisi, Miralay Süleyman Fethi Bey'dir. Fakat ne yazık ki, Süleyman Fethi Bey'in hayatı, destansı tavrı, yeterince bilinmemektedir. Bu araştırmanın amacı; Süleyman Fethi Bey ve asil duruşunu ortaya çıkarmaktır. İzmir'in yakın dönem tarihinin bilinmesi, yetişen gençliğimizin yüz yıl öncesini kavrayarak tarih bilinci geliştirmesi açısından bu tür araştırmalara ihtiyaç vardır.

Çalışma, üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda İzmir'in işgal süreci, ikincisinde Süleyman Fethi Bey'in hayatı, üçüncüsünde İzmir'in kurtuluşu ardından Yunanistan'ın Atina üstünden gösterdiği tutumu ele alınmıştır.

Araştırmada, BCA, BOA, Cumhurbaşkanlığı Arşivi (CA) belgeleri, TBBM Zabıt Ceridesi, İstiklal Harbi dönemi gazeteleri başta olmak üzere birçok telif eser ve makale değerlendirilmiştir.

Yunanistan, kurulduğu yıldan itibaren sürekli Türkiye aleyhine genişlemeyi hedefleyen bir devlettir. Balkan Harpleri faciası ardından Birinci Dünya Harbi'nin aleyhimize sonuçlanması, Mondros Mütarekesi, Yunan yayılmacılığına yeni bir fırsat verdi. Zaten Yunanistan'ın Batı Anadolu'yu ele geçirme amacı vardı. İtilaf Devletleri'nin teşvikiyle Yunanistan'da, Megali İdea (Büyük Yunanistan) fikri¹ oluşturulmuştu. Bu sebeple Yunanistan, başkent İstanbul dahil Osmanlı topraklarını almaya özellikle İzmir'in işgaline arzuluydu. Bu amaç doğrultusunda bazı teşkilatlanma çabaları yürütüyordu. Yalnız Yunan ordusunun tek başına böyle bir işgali gerçekleştirmesi mümkün değildi. 12 Ada'yı 1912'den bu yana elinde tutan, dolayısıyla Ege kıyılarında işgali önceden başlatmış olan İtalya, İzmir'i işgal etmeye çok daha istekli hatta İtilaf Devletleri ile anlaşmaları gereği öncelikli "hak" sahibi idi. Ama Boğazlar yolunda çok önemli bir liman şehri olan İzmir'in İtalya işgalinde olması, İngiltere için uygun değildi. İtalya yerine, kullanışlı bir maşa durumunda olan

¹ Zekeriya Türkmen, "İzmir'in İşgali Olayı ve Yunanlıların XVII. Kolordu Mensuplarına Yönelik Gasp ve Yağmalama Hareketi", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 10, 2001, s. 123.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Yunanistan'ın öne çıkarılması, İtalyan işgalinin, Antalya-Konya-Muğla üçgeniyle sınırlı tutulması daha uygundu. Bu yüzden İzmir'e Yunan ordusunun çıkarılması için uluslararası ortam hazırlandı. Bu doğrultuda Osmanlı Devleti yönetimiyle İzmir idare ve savunmasının da kolay işgale hazırlanması planlandı. Plan açısından, İzmir Metropoliti Hrisostomos'un içerideki etkin rolü, İzmir yönetiminin hazırlanmasından çok daha geride kalmaktadır.

İzmir'in kayıp vermeden işgalini gerçekleştirmek için, Türk ordusunda vatani, her şeye rağmen savunabilecek olanlar, öncelikle görevden alındılar. Bu sebeple işgal sürecine girerken, vali değişikliği de gerçekleştirildi.

İşgal döneminde İzmir'i karanlık günler beklemekteydi. Neyse ki, İngiltere güdümünde Yunan harekâtını kolaylaştıranlar kadar, vatanını savunmak isteyenler de vardı. İşte o vatani savunma niyetinde olanlardan biri de Süleyman Fethi Bey'di. O, Yunan ordusunun işgalini engellemek için girişimde bulunup gerekli yerlere bildirdi. Bu tavrından dolayı Yunanların hedefi oldu. Süleyman Fethi, vatanına ve değerlerine bağlı, yerli biriydi. Tavrının gençliğe model olması, kahraman olarak anılması gerekirken, Süleyman Fethi Bey, üstü örtülen bir şahsiyet olarak kaldı. Onun yerine öne çıkartılanlar, gerçekten kahraman mıydı? Hâlâ öğretilen yanlış bilgilerin düzeltilmesi, gerçeğin ortaya çıkması gerekmektedir. Bu çalışma, Süleyman Fethi Bey hakkında bilinmeyenleri ortaya çıkarma niyetiyle yapıldı. Onun dahil olduğu gelişmeler değerlendirildi. Unutulmaya terk edilen bir şahsiyet üstünden yakın dönemin bir dilimi aydınlansın istendi.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

İzmir'in İşgali

İtilaf Devletlerinin desteği ile İzmir kendisine vadedilen Yunanistan'ın işgalle ilgili ilk teşebbüsü, 12 Nisan 1919 tarihinde, Averof Zırhlısıyla, Kordon'da gezinti yapmaktı². Averof'la Yunan askerinin karaya çıkartılarak Kordon'da gezdirilmesi, halkın tepkisini ölçmek içindi. Süleyman Fethi Bey, Yunan komutanına bu durumun nedenini sorduğunda alınan cevap, "Devriye dolaşıyoruz"³ olmuştı. Böylece, Yunanların İzmir'e 15 Mayıs'ta gerçekleşecek olan saldırılarının denemesi yapılmıştı.

İngilizlerin İşgali Gerçekleştirme Planları

Paris'te toplanan Üçler Konseyi'nde, Yunanistan Başbakanı Venizelos kurnaz bir hamleyle, İngiltere Başbakanı Lloyd George'a (1863-1945), Rumları korumak üzere İzmir'in işgalinin Yunanlara verilmesi önerisinde bulunmuştu. İngilizler, İtalya'nın Anadolu'da daha fazla güç kazanmasını istemiyordu. Bunun üzerine büyük çekişmeler sonucunda İzmir, Yunanistan'a verildi⁴. Venizelos'un, İzmir'e tümen çıkarmasının Fransa ve Amerika tarafından kabulü sağlandı.

Askeri uzmanlar, işgalin meşruiyetini sağlamak üzere, İzmir'e Yunan askerlerinin çıkartılması hususunda mütareke şartlarına uyulmasının gerekli olduğu düşüncesindeydiler. İzmir'e yapılacak çıkartmanın, doğruluğundan emin değillerdi. Çıkartmanın Türk Hükümeti'ne haber verilmesi gerekiyordu. Ancak Lloyd George'un tavrı üzerine konu önemsenmedi.

İngilizler, işgali gerçekleştirme adına gerekli alt yapıyı oluşturmuştu. "Mütareke ve işgal dönemlerinde İngilizlerin en müthiş teşkilatı İstihbarat daireleri"⁵ idi. Bu dairelerde farklı milletlerden insanlar görev alır ve her türlü planlanma yapıları. İngilizlerin benimsemiş oldukları bir siyaset vardı. Bir memlekete girdiler mi, derhal "entrika ve

² Selahattin Tansel, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, Ankara, 1993, s. 181.

³ Göksel Baykan, "Gerçek Kahraman Hasan Tahsin Değil, Süleyman Fethi Beydir", *Derin Tarih*, Mayıs 2015, s. 5.

⁴ Hamdi Gürler, *Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami Günsav*, ATASE (Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı), Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1994, s. 37.

⁵ Kemalettin Şükrü, *Mütareke Acıları İstanbul'da Mütareke Arifesinden İşgale Kadar Geçen Kara Günlerin Acı Hatıraları*, Selamet Matbaası, İstanbul, 1930, s. 150.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

hafıye teşkilatı” vücuda getirirler ve bu uğurda ne kadar fazla olsa da yine para sarfından çekinmezlerdi⁶. İngilizlerin her durumda stratejisi belliydi.

Konsej tarafından Venizelos’tan, İzmir’e çıkarılacak kuvvetle ilgili bilgi istendi. Konseyin, çıkarma planını oluşturma sürecinde, Venizelos’un telaşa kapılmadığı gözler önündeydi. Her şeyin planlandığı gibi ilerlemekte olduğu hissiyatını veriyordu. Venizelos’un telaşa kapılmamasının sebebi; Mondros Mütarekesi’nin, 7. maddesiydi. Bu madde, galiplere, kendilerini tehlikede gördükleri yerde, o bölgeyi işgal edebilme hakkını veriyordu (EK 1). Çıkarma yapılacak olan bölgeye, “12 saat önce haber”⁷ verilmesinin yeterli olduğu ifade edilmişti. Neticede Yunan kuvvetleri için hazırlanan bu ortam, işgali başlatma adına yararlı oldu.

İngiliz ve Fransızlar, İzmir’le çevresinde Yunanistan’a verilecek yerler hakkında aralarında bir sınır tespit ettiler. İki devletin çizdiği sınırlar, Yunanların işgal alanını belirledi. İngilizler, sonrasını da hesapladılar. İngiliz Amirali, İzmir’in Yunanlar tarafından işgal edilmesi durumunda Türklerin direniş göstereceğini belirtti. İtilaf Devletleri, İzmir’e Yunan askerinin yalnız çıkmasının mümkün olmadığını farkındaydılar. İngiliz Genelkurmayı Wilson, Venizelos’a, “İngiliz kıt’alarının yardımını hiç beklemeyiniz”⁸ diyerek İngilizlerin fiilen asker desteği vermeyeceğini ifade etti. Bu durum, Venizelos’a bir uyarı mahiyetindeydi.

Vali Değişikliği, Nureddin Paşa’nın Devre Dışı Bırakılması

Damat Ferit Paşa, İngiliz dolayısıyla Yunan planlarını yerine getirmek için çabalamakta beis görmeyen biriydi. Damat Ferit’in “sadarete gelişi de çok garip olmuştu”⁹. Bu garip durum, ileriki günlerde anlam kazanacaktı.

Yunanlar çok yönlü hazırlık yaparken asıl desteği içeriden aldılar. Nureddin Paşa, ilk sırada İzmir’in vali vekili ve kolordu komutanı bulunuyordu. Nureddin Paşa, İzmir’e düşmanın çıkmasının söz konusu bile olamayacağını belirtmişti. Onun yetkili bulunduğu dönemde İzmir’in

⁶ Şükrü, *aynı eser*, s. 151.

⁷ Tansel, *aynı eser*, s. 166.

⁸ Tansel, *aynı eser*, s. 163.

⁹ Şükrü, *aynı eser*, s. 118.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

işgal edilebilmesi mümkün değildi. Elindeki gücü kullanmaya kararlıydı. Çünkü Wilson Prensipleri gereğince bölgede Türk nüfus yoğunluğu vardı. İşgalin olması haklı değildi. Ancak, İngilizler ve Yunanlar için haklı olmak yeterli değildi. Onları düşündüren daha kolay bir işgaldi. Bunun da yolu, direnme olmadan İzmir'in ele geçmesiydi. Bu durumda vali vekili ve komutan olarak mevcut paşa tehlikeli gözüküyordu. Durumu fark eden Müftü Hulusi Bey, Nureddin Paşa'ya görevinden uzaklaştırılabileceğini söylemişti. Sonuç, tam da Müftü Hulusi Hoca'nın söylediği gibi oldu.

Nureddin Paşa'nın tavrı, Yunanları telaşlandırmaktaydı. Çünkü Nureddin Paşa, milletine, vatanına sahip çıkacak bir karakterdeydi. İtilaf Devletleri ve güdümlerindeki Yunanistan'a, 1912'de Selanik'i ve emrindeki askeri gücü tek kurşun sıkmadan teslim eden Kara Hasan Tahsin Paşa gibi bir yetkili gerekiyordu.

Bu sebeple, Nureddin Paşa hakkında bir kumpas başlatıldı. Aleyhinde yalan yanlış belgeler, Paris Barış Konferansı'na bildirildi. İtilaf Devletleri, İstanbul Hükümeti'ni, Nureddin Paşa'nın İzmir bölgesinden alınması hususunda zorlamaya başladı. Önlerinde engel gördükleri Nureddin Paşa'nın valilik görevinden alınmasında, İzmir Metropoliti Hrisostomos, müttefiklerin hizmetinde hareket ederek baş rolü oynadı. Hrisostomos bu başarısıyla kendisi için rahat bir örgütlenme ortamı da oluşturdu.

Damat Ferit'in emriyle, Vali Vekili Nurettin Paşa, görevinden alındı ve kolordu kumandanlığından uzaklaştırıldı. Yerine eski Evkaf Nazırı olan "Kambur" lakaplı İzzet Bey, vali olarak atandı. Böyle bir süreçte vali değişikliğine gidilmesi, İzmir'de işgal zemini oluşturacaktı. Dönem olaylarını veren *İstiklal Harbi Gazetesi*'nde, Metropolitan, İzzet Bey'i tuttuğunun, Rumların İzmir'de İzzet Bey'den başka vali kabul etmeyeceklerini bildirdiklerinin kaydedilmesi durumu izah ediyordu. Sadrazam Damat Ferit de yeni valinin değiştirilmeyeceğini açıklarken, Vali İzzet Bey'in millicilere, "zavallı deliler" demesi anlamlı idi¹⁰. Aynı zamanda, vali anlayışında biri olan Ali Nadir Paşa, kolordu komutanı olarak atandı. Bu tayinin de rastlantı olmadığı açıktı. Kısaca, İzmir'in

¹⁰ Ömer Sami Coşar, *İstiklal Harbi Gazetesi*, 18 Ekim 1919, s. 1.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

işgaline giden yolda vatansever engel kaldırılıp Yunan yürüyüşünün alt yapısı oluşturulmuştu¹¹.

Damat Ferit bir konuşmasında, “Bir İngiliz kadar İngiliz muhibbi olduğumu bilmem teyide hacet var mı? Hükümet-i Osmaniyenin Londra sefaretini baş kâtibi iken takip ettiğim hattı hareket bunun en bariz delilidir”¹² demiştir. Damat Ferit’in, sadaret makamında kalabilmesi ve başarılı olabilmesi, İngiliz emellerine hizmetle, İngiliz desteğini almaktan geçmekteydi.

Yeni Vali İzzet Bey, “İzmir valisinin ihanet vesikası” olarak nitelendirilen bir rapor verdi. Raporla, Aydın vilayetinde İttihatçıların birçok caniyane teşebbüslerde bulunarak memlekette Bolşevik idaresi tesisine çalıştıklarından bahsedilir. Sonra elindeki kuvvetle İttihatçılara karşı koyma ihtimali olmadığından vilayete, karışık halde polis ve Jandarma gönderilmesini teklif eder¹³. Vali, anlaşmazlıkların giderilmesinden Rumlarla Türklerin beraberliğinden de söz etmektedir. Rapor, resmi ağızdan işgale davetiye gibidir. İzzet Bey’in verdiği rapordan on beş gün sonra konferans tarafından işgal kararına varılır.

Kolordu Komutanı Ali Nadir Paşa’nın saldırı durumunda inisiyatif kullanmayacağı emir üzerine hareket etmesinden belli olmuştur. Bu durum Süleyman Fethi Bey’i düşündürür. Komutanı olarak paşaya, İzmir’in işgal edilebileceğini, böyle bir durumda nasıl hareket edeceğini sorar. Paşa, bu ihtimali düşünmediğini ifade eder. Şehri korumakla görevli komutanın, bir saldırı karşısında yapacaklarını yani görevini düşünmemesi garabetten öte bir durumdur.

İzmir valisi ve kolordu komutanının aslında işgal konusunda bilgileri bulunmaktaydı. İzmir Limanı’na birçok müttefik gemileri geliyordu. Bu durum, asayiş bahanesi ile bir saldırının yaşanacağını gösteriyordu. Saldırının gerçekleşmesi halinde yapılması gerekenin ne olduğuna dair Harbiye Nezaretinden bilgi istendi. Şakir Paşa, saldırı halinin söylenti olduğunu, üzerinde durulmaması gerektiğini ifade etti. Söylenti olarak geçirilen konuda Nadir Paşa’nın, İzzet Bey’in haberi

¹¹ 18 Ekim 1919 tarihli olayları veren Ömer Sami Coşar’ın *İstiklal Harbi Gazetesi*, *Yeni İstanbul* yayını.

¹² Şükrü, *aynı eser*, s. 120.

¹³ Ömer Sami Coşar, *İstiklal Harbi Gazetesi*, 9 Ekim 1919, s. 2.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

olduğu gibi Damat Ferit'in¹⁴ de haberi vardı. İlerleyen günlerde, İzmir Valisi İzzet Bey ve 17. Kolorduya işgal notası bildirildi.¹⁵

İzzet Bey, yapacağını yapmış bulunmaktaydı. 14 Mayıs'ta İzmir'i Yunanların işgal edeceği Maliye Müfettişi tarafından bildirildi. Ancak İzzet Bey, işgal söylentileri ayyuka çıkınca, tepki gösterenleri dizginlemek üzere, işgalin gerçekleşeceğini son saate kadar yalanlayıp inkâr etti.

İşgal İçin Yunanların Teşkilatlanması

İzmir'de ortamı geren bir durumun oluşturulmak istendiği açıkça belliydi. İşgale gerekçe oluşturulmalıydı. Küçük Asya Cemiyeti adı altında bir dernek kuruldu. Yunan Kızılhaç'ının etkinliği sonucunda kargaşa zemini hazırlanmak istendi. O dönemde 17. Kolordu Kumandanı vekili olan Süleyman Fethi Bey, 3 Nisan 1919 tarihinde göndermiş olduğu telgrafta, Urla'da meydana gelen cinayet, hırsızlık olaylarının düzeni bozarak, huzursuzluğu artırdığını bildirdi. Buna sebep birkaç gün önce bölgeye gelen bir Yunan Kızılhaç subayının teşvik ve tahrikleri idi.¹⁶ Yunanistan, İzmir bölgesine Rumları yerleştirme politikası izleyerek Türkleri ortadan kaldırmayı hedeflemişti. Tüm bu hareketleri yaparken Yunanistan'ı içeride Fener Patrikhanesi destekliyordu. Rum göçmenler, Anadolu'ya Yunan Kızılhaç Cemiyeti aracılığıyla getiriliyor, patrikhaneye bağlı din adamı görüntüsündeki bölgeyi bilen şahıslar ortamı hazırlıyorlardı. Derneklerin kurulmasıyla ilk adım atılmış, beraberinde de

¹⁴ Batı hayranlığı dolayısıyla, işgalcileri memnun etme çabasına girişen Damat Ferit'in, hangi tarafta olduğu açıktı. Millî Mücadele'nin engellenmesi için Ahmet Anzavur'u desteklemişti. İşgal günlerinde, Balta Limanı'nda bulunan yalısında eğlenceler düzenleyip İngilizleri destekleme adına, doksan bin sandık cephaneyi Marmara Denizi'ne dökmüştü. İngilizlerle istihbarat paylaşmakta mahzur görmüyordu. İngiliz baskısı sonucunda Şeyhülislam'dan; Millî Mücadele'de bulunanları eşkıya gören, öldürülmeleri gerektiğini farz sayan fetva çıkarılmasında etkili olmuştu. Damat Ferit, Yunan yenilince başına gelecekleri tahmin ederek, Fransa'nın Nice şehrine yerleşti. 6 Ekim 1923'te öldü. Ali Nadir Paşa'nın, hain olduğu ifade edildi. Bursa Milletvekili Dr. Fikret Bey, Yunan bayrağını öptüğünü söyleyerek, Ali Nadir Paşa'nın hainliğini gözler önüne koydu. Bk. İlhami Soysal, 1985. *150'likler*, Gür Yayınları, İstanbul; Şükrü, *aynı eser*, s. 119.

¹⁵ Tansel, *aynı eser*, s. 181.

¹⁶ Emir Bostancı, "Yunan Kızılhaç Cemiyeti'nin Anadolu ve Trakya'daki Faaliyetleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi/Journal Of Modern Turkish History Studies*, XXI/42, Bahar 2021, s. 173.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Kızılhaç hastaneleri açılmıştı. Sağlık kurumu adı altında açılan bu yerler hastane değil, örgütlenme merkezi durumundaydı. Doktorların olması gereken hastanede, subayların bulunması durumu izah ediyordu. Açık bir şekilde ülkede teşkilatlanma vardı. Yapılan faaliyetler, İzmir'in işgal sürecine girdiğinin habercisiydi.

İşgal Öncesi Hareketlilik

Rumlar, İzmir'i Yunanistan toprağı haline getirme arzusuyla Şubat 1919'da Amerika'nın İstanbul Büyükelçiliğinde toplantı yaptılar.¹⁷ İzmir Metropolit Hrisostomos, İzmir halkının Türk idaresini istemediğini ifade ederek Yunan işgalini destekleyici telkinlerde bulundu. Mart 1919'da yardım gönderme bahanesi ile İzmir'e Yunan Efzunları getirildi. Askerler, fazla dikkat çekmemek amacıyla askerî elbiselerini çıkararak, sivil kıyafetleriyle şehre dağıldılar.¹⁸ Gezintiden maksat, işgal ortamını hazırlamaktı. Yunan zırhlısının şehir sahilindeki gövde gösterisini gören Albay Süleyman Fethi Bey, durumu anlamıştı. Tehlike geliyordu. İzmir bölgesi Ortodokslarının baş din adamı Metropolit Hrisostomos, Yunanlara destek veriyor, bölge Rumlarını Yunan ordusunu karşılamaya, Türklere saldırmaya hazırlıyordu.

Süleyman Fethi Bey'in Müdahalesi

Süleyman Fethi Bey, duruma kayıtsız kalmayıp, Yunanların gemilerine dönmelerini istedi. Bu durumun devam etmesi halinde sorunların olacağı ikazında bulundu. Tehlikeyi fark eden ve İstanbul'daki hükümeti uyaran ilk kişi Süleyman Fethi Bey'di.¹⁹ Süleyman Fethi Bey, durumu Harbiye Nezareti'ne 13 Nisan'da bildirdi. 14 Nisan 1919 tarihli, 17. Kolordu Komutanlığı'na gönderilen yazıda Yunanların vatana tecavüzü karşısında muhalefet edilmesi emrediliyordu.²⁰

¹⁷ Bülent Atalay, "İşgal Döneminde İzmir Metropolit Hrisostomos (1919–1922)", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Haziran 2009, c. XI, S. 1, s. 32.

¹⁸ Atalay, "İzmir Metropolit Hrisostomos (1919–1922)", s. 33.

¹⁹ Baykan, *aynı eser*, s. 10.

²⁰ Yazı şu şekildedir; "Sevahilimiz bir noktasına karşı Yunanistanlıların herhangi bir tecavüzüne kolorduca kuvvetle muhalefet edilmelidir ve böyle bir emir alındığında İzmir'deki bilimum mümessillerce (yabancı devlet temsilcileri) ve vilayet-i celileye

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Süleyman Fethi Bey'in bildirisine rağmen uyarılar tam dikkate alınmamıştı.

Ve İşgal

Paris Konferansı'nda alınan kararla İzmir'in işgali kesinleştirilmişti. Yalnız Türk gazetelerin Yunanlara İzmir'i işgal yetkisi verildiğinden haberi olmamıştı.²¹

XVII. Kolordu Kumandanı Nadir Paşa, İzmir'in işgali öncesi 14 Mayıs 1919 tarihinde, İstanbul'a telgraf çekerek mevcut gelişmeleri bildirip ne yapılması gerektiğini sordu. Paşaya göre son günlerde bir İtalyan ve bir Amerikan dretnotu, Yunanistan'ın en büyük iki zırlısıyla Amerikalı Amiral Bristol İzmir'e gelmişti. Bunları takiben bir İngiliz amiralinin, bir İngiliz dretnotuyla akşama doğru gelmesi, bu günlerde İzmir hakkında mühim tasavvur ve kararların verildiğini gösteriyordu. İzmir'in geleceğı hakkında Harbiye Nezareti, işgalin gerçekteşmesi halinde Kolorduca takip edilecek hareketin ne olacağını süratlice emretmeliydi.²² Bu telgraf, bir yönüyle İzmir'in Yunan kuvvetleri tarafından işgal edileceğini bildirmişti. Ali Nadir Paşa'nın işgalle ilgili görüşü, İzmir'e gelen İngiliz Amiral Calthorpe'un doğrudan 14/15 Mayıs 1919 gecesi kendisine verilen notası ile netleşir. Amiral, İzmir savunma hatları olan istihkâmlarla çevredeki müdafaa tertibatı olan araziye, Mütareke metninin birinci maddesi mucibince bugün öğleyin saat on ikide işgal edeceklerini ve bunun İtilaf Devletleri tarafından Babıâli'ye bildirildiğini yazmaktadır. Nadir Paşa, bu notayı "14 Mayıs 35 (1919) XVII. Kolordu K. Nadir" tarih ve imzasıyla İstanbul'a bildirir.²³ İngilizler, sabah başlayacak işgali tedbir alınmasını diye gece bildirmişlerdir. Yalnız karşı durabilecek devlet adamı

tebliğ olunmalıdır. İtalyanların teşebbüsü muvacehesinde suret-i hareket makam-ı sadr-ı uzmâdan sorulmuştur. Fakat herhalde İtalyanlara karşı mütarekenameye muhalif her hareketin protesto edilmesi, kıtaat ve memurin-i Osmaniyenin katiyen terk-i mevki etmemeleri ve kıtaatlarımızın icabında mukabele edecek bir surette topluca bulundurulması lazımdır." Bk. Necmi Ülker, "İzmir'in Kahraman Subayı Süleyman Fethi Bey", *Kurtuluş ve Kuruluşun Sembol Kenti İzmir Sempozyumu Bildirileri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2015, s. 294.

²¹ Zeki Arıkan, *Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını: 30 Ekim 1918-8 Eylül 1922*, 1989, s. 39.

²² *Harb Tarihi Vesikaları Dergisi*, S. 37, Vesika 894.

²³ *Harb Tarihi Vesikaları Dergisi*, S. 37, Vesika 895.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

ve komutan görevden alındığı halde yine tedbiri elden bırakmamaları dikkat çekmektedir.

Tüm gelişmelerden haberi olan halkın ilk hareketi cemiyet oluşturmak olur. Halk, 14/15 Mayıs 1919 gecesi, Bahri Baba Parkı'nın olduğu yerde toplanıp protesto gösterilerinde bulunur.²⁴ Bu hal, büyük bir direnişin öncüsü bir gelişmedir. Ancak planlı işgal, halkın protesto gösterileri ile durdurulamaz.

Hükümet, karaya asker çıkartarak İzmir'in işgalinden dolayı yaşanacak kötü hadiseleri önlemek için, Türk askerlerini kışlıdan dışarı çıkartmamak şeklinde tedbir alır. Kışlıdan hiçbir askerin çıkmaması emri verilerek savunmasız bırakılan şehir, düşman kuvvetlerine teslim edilir.

Anadolu'ya işgalin haber verilmemesi için İngilizler, telgrafhaneyi işgal etmişlerdir. Nadir Paşa, bu işgal üzerine İstanbul'a telgraf çekerek durumu izah ettiğinde geri dönüş sağlanmaz.

İşgalin gerçekleşmesinden önceki gün işgal kuvvetleri kumandanı Miralay Zafiriyo, vilayete gelerek vali ile uzun bir görüşme gerçekleştirmiştir.²⁵ Ali Nadir Paşa, 15 Mayıs sabahı saat 5.30'da²⁶ İngiliz amiraline, işgalin müttefikler tarafından yapılmasını istediğini ifade eden yazı gönderir. Şu hale göre Yunan istilasına karşıdır. Fakat bölgeyi Yunan istilasına hazırlayan İngilizlere müracaatın bir anlamı olmaz. İzmir'e yapılacak olan çıkarma emirleri de uygulanmaz. Bunun gerekçesi, Averof kumandanının, Karantina bölgesinde Türklerin toplandığı bilgisini aldığı iddiasıdır. Müttefiklere emir üzerinde değişim bilgisi verilmemiştir. İzmir'in işgalinin gerçekleşmesi adına, Karantina'ya çıkarılması gereken Eczun birlikleri, Gümrük rıhtımına getirilir.²⁷ Bunun üzerine, İzmir için işgal için kol kumandanları, İzmirli Ruamların yardımıyla ilerlerler.

15 Mayıs 1919 günü Yunanlar, İzmir'i resmen işgale başlar. İşgal sırasında askerlerimizi kışlıda toplayarak görevlerini yapmalarına engel

²⁴Adnan Sofuoğlu, "İzmir İşgali Sonrasında Yunanlıların Batı Anadolu'da İşgali Genişletmeleri ve Bölgede Oluşan Milli Direniş", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 29-30, Mayıs-Kasım, 2002, s. 136.

²⁵ Baş sayfasının yarısından fazlası sansürlü, İzmir'de yayınlanan *Ahenk* gazetesinin, 20 Mayıs 1919 tarihli sayısı için (Bk. EK 2).

²⁶ Tansel, *aynı eser*, s. 184.

²⁷ Coşar, "Beynelmilel raporda Metropolitin halkı tahrik ettiği açıklandı", *İstiklal Harbi Gazetesi*, 17 Ekim 1919, s. 2.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

olunmuştur. Bu sebeptendir ki, Askeri güçlerimiz müdahale etmediğinden Yunan Efzun alayları, İzmir'e rahatlıkla çıkabilmişlerdi. Askeri Garnizon, vatan savunmasında görev alacakken hiçbir müdahalede bulunmamış, başlarında subaylarımız olduğu halde askerimiz silah kullanmamıştır. Böylece Damat Ferit Hükümeti ve emrindeki İzmir yönetimi, Yunanların rahat bir şekilde İzmir'e girmesini sağlamıştır.

Yunanistan'ın İzmir'i işgaline karşı Anadolu'da tepki büyüktür. Ülkenin her yerinden telgraflar gönderildi. Protesto telgrafları²⁸ oldukça çok çekilmişti. Gazeteler miting haberleri yayınlıyor, halkın uyanması adına çalışmalar yapıyordu.

İzmir'de 15/16 Mayıs günlerinde Yunanlar, Türk halkının evlerini, dükkânlarını talan ederek, ırz-namus kirleterek, katliamlarda bulundular. Farklı kılık kıyafete tahammülleri yoktu. Türklerin başından fesleri çıkartılıyor, ayaklar altında çiğneniyor, sokağa fesle çıkılamıyordu.²⁹ Yalnız kutlama yapmak üzere Yunan bayraklarını taşıyanlarla şapka giyenlerin kurtulmaları sağlamıştı. Asırlarca Türklerin yönetiminde kıyafetlerini giyebilen, inançlarını serbestçe yaşayabilen Yunanlar, farklı bir kudurganlığın seline kapılmışlardı. Amerikan, İngiliz, Fransız, İtalyan amiral ve generallerinden kurulu bir heyet, kadınların ırzına geçildiğini, "Zito Venizelos" diye bağırmanın katledildiğini, çocuklara işkence yapıldığını tafsilâtı ile anlatmaktan geri durmadılar. Tavırları, büyütüp kolladıkları bir gücün vahşeti karşısında şaşkınlıktan öte idi. Yunan birlikleri, çocukları bile gerekçe göstermeden tutukluyorlardı. Tutuklananlar, 2500 kişiyi bulmuştu. Bunlar arasında 14 yaşından ufak çocuklar da vardı.

²⁸ Halk, tepkisini şöyle ifade ediyordu: "İzmir ve havalisinin Anavatandan alınıp Yunanistan'a ilhak ettirildiğini kemal-i teessüf ve teessürle istihbar ettik. Ekseriyet-i kahiresini teşkil eden Türklerle meskun vilayetin iltihakı vaki-i Mösyö Wilson Prensipleri'ne muhalif olduğu gibi öteden beri itilaf hâsıl olamayan Yunanistan'a verilmesi sulh-ü cihani ihlal edeceği varest-i arz bulunduğundan esir yaşamaktan ise silah-ı bedest olarak ölmeği tercih ettiğimizi inzar-ı cihana iblağ ve dinen ve ırken merbut bulunduğumuz Türk İmparatorluğundan fekk-i irtibat etmemek hususunda edilecek fedakarlığın kaffesini ifaya huzur-ı Rabbü'l-alemine kalem ederek hazır olduğumuzu arz eyeriz." Bk. Sümeyye Önal, *İzmir'in İşgali ve Etkilerinin Türk Basınına Yansımaları (15 Mayıs-2 Haziran 1919)*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2020, s. 48.

²⁹ Coşar, *aynı eser*, s. 2.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

İşgal çokça insanın katli ile sonuçlandı. Tam bir tespit söz konusu değildi. İlk günün ilk saatlerine ait verilen rakamlar ürpertici idi. Askerî rapora göre Yunanlar asker olarak iki ölü, altı yaralı; sivil olarak yirmi ölü, yirmi boğulma vakası, altmış yaralı vermişlerdi. Türklerdeyse üç yüz ile dört yüz arasında yaralı ve ölü zayıat vardı. İlk 400 zayıat içinde Süleyman Fethi Bey de bulunuyordu.³⁰ Bir Türk raporundan alınan bilgilere göre; halk, koyun gibi boğazlanıyordu.³¹ O kadar acı bir durumdu ki, Türkler bu kadar kin öfke besleyecek ne yapmışlardı, anlamak zordu. Efunlar, insanları elini kolunu bağlayarak işkenceler edip defalarca süngülemişlerdi. Halk üzerindeki katliamlar iç göçü artırmış, Aydın'da 120 binden fazla muhacir toplanmıştı. Kıyıda zulmü gören, zulüm haberlerini alanlar, iç bölgelere, dağlara çekilmişlerdi.

İzmir'in işgali sırasında Yunan askerinin iç yüzü görülemedi. İşgalin geçici olduğu söylenmişti. Anlaşılan şu idi ki, işgalin geçici olduğu telkini, halkı oyalamak, tepkiyi düşürmek içindi. Böylece güvenlik güçleri devre dışı bırakılarak işgal ortamının oluşması sağlanmıştı. Zehrin bir kere vücuda girdikten sonra dışarı atılması zor olacaktı.

İşgal konusunda *Sebülürreşâd* dergisinin, "İzmir'in İşgalinin Mahiyeti Etrafında" başlıklı yazısı, İngiltere ve yanındaki batılı devletlerin oynadıkları oyunun görüldüğünü gösteren önemli açıklamalar içeriyordu. Çoğu yeri sansürlenene, insanlarımızı uyanmaya davet eden yazı, İzmir üstünden Millî Mücadele ruhunu da uyaracak mahiyette idi (Bk. EK 3).

Hrisostomos ve Faaliyetleri

Tam adıyla Hrisostomos Kalafatis, İzmir ve Manisa şehirlerinin Fener Patrikhanesi'ne bağlı baş din adamıydı. Eğitimini Atina'da almış sadece dini alanda değil gizli işlerin yürütülmesi için de yetiştirilmişti. Hrisostomos'un öncelikli görevi, yerli olarak bulunduğu bölgedeki Rumları Türklere karşı kışkırtmaktı. Kiliseler, ibadet yapılan, iyiliğin öğretildiği yerler olmaktan çıkarılmıştı. Rumlar, ellerinde Yunan bayraklarıyla İzmir'deki Aya Fotini Kilisesi'ne geliyorlardı. Bu kilise,

³⁰ *Askerî Tarih Belgeleri Dergisi*, S.112, Belge 4126.

³¹ Coşar, "Halkı koyun gibi boğazladılar.", *İstiklal Harbi Gazetesi*, 11 Ekim 1919, s. 2.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

ibadethaneden çok Türklerin hayatına kastedecek olan silah ve cephanenin muhafaza edildiği bir depodan başka bir şey değildi.³²

Hrisostomos, bir istihbaratçı olarak görevini devam ettirmekteydi. Bilgileri kurmuş olduğu Aya Fotini Kilisesi aracılığı ile sağlıyordu. Burası kilise görünümlü örgütlenme merkezi halini almıştı. Hrisostomos, Aya Fotini Kilisesi'nde, telsizler aracılığıyla İstanbul Patrikhanesi, Atina ile koordinasyonu sağlıyordu. Patrikhane, İzmir ve çevresinde, Rumların öldürüldüğünü söyleyerek, ortamı germişti. Ortamın gerilmesinde Hrisostomos'un rolü büyüktü. Hrisostomos, işgale zemin hazırladığı gibi, saldırı başladığında Yunan Efzun alaylarını karşılayarak, Türklere saldırıyı teşvik edici bir konuşma da yapmıştı.

Hrisostomos'un İşgalcileri Karşılaması

Metropolit Hrisostomos, bir din görevlisiydi. Din adamı olarak insanları birbirlerine yaklaştırmak, sevgi duygularını geliştirmek, barış ortamı oluşturmak, insanların birbirlerine zarar vermesini önlemek görevi idi. Üstelik İzmirli biri olarak doğup büyüdüğu toprakları işgalcilere karşı koruma tavrı içinde olmalıydı. Ama Hrisostomos, bu normal, yapması gereken işlerden uzaklaştığı yetmiyormuş gibi, işgalcileri aralarında büyüdüğu hemşehrilerine karşı saldırmaya teşvik etti. Karaya çıkan askerleri karşıladı. Onlara yaptığı konuşmada fevkalade kışkırtıcı oldu: "Asker evlatlarım, Elen çocukları! Bugün ecdat topraklarını yeniden fethetmekle İsa'nın en büyük mucizesini göstermiş oluyorsunuz. Bu uğurda ne kadar Türk kanı döküp, içerseniz, o kadar sevaba girmiş olacaksınız. Ben de bir bardak Türk kanı içmekle onlara karşı kin ve nefretimi teskin etmiş olacağım. Haydi, buyurunuz, bütün azizler sizin arkanızda olacak. Atalarınızın toprakları sizleri bekliyor."³³ Bu sözlerin sahibi, ilk günden itibaren dökülen masum kanlarından sorumlu idi. İzmir'deki katliamla ilgili uluslararası rapora, metropolitin halkı kışkırttığı ayrıntısı girdi.³⁴

³² Ulvi Keser, "Milli Mücadele Döneminde Ayrılıkçı Faaliyetlerde Kilisenin Rolü ve Hrisostomos-Hrisantos Girişimlerine Kesitsel Bir Bakış", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 5/3 Summer, 2010, s. 1640.

³³ Tansel, *aynı eser*, s. 190.

³⁴ Ömer Sami Coşar, *İstiklal Harbi Gazetesi*, 17 Ekim 1919, s. 2.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Yukarıda belirtildiği üzere, Yunan işgaline karşı ilk direniş gösteren Süleyman Fethi Bey'di. Ama İzmir'e, Hasan Tahsin'in heykeli dikildi. İşgal günü kargaşası içinde ilk kurşun, Kokaryalı (Güzelyalı) girişinden Konak Meydanı tarafına doğru atılmıştı. Çok sonraları, ilk kurşunun Hasan Tahsin tarafından atıldığı iddiaları ortaya atıldı.³⁵ Bu bir nevi azınlık dayanışmasının eseri idi. Süleyman Fethi Bey, unutulmaya terk edildi. Aslında işgal günü, ilk kurşunu kimin attığı kesin belli değildi. Şiddetli silah atışları sebebiyle Kışladan ateş açılıp açılmadığı tespit edilmedi. Ancak, kışlanın karşısında bulunan binanın dış cephelerinde hiçbir mermi izi bulunamadı.³⁶ Bundan anlaşılan Sarıkışla'nın içinden ateş açılmadığı idi. Silahları toplanan Türk askerleri nasıl ateş açacaklardı? İlk günlerin bilgilerine göre ilk kurşunu kimin attığının bilinmesi mümkün değildi.

Süleyman Fethi Bey, 15 Mayıs sabahı, Karantina semtindeki evinde görev yerine gitmek için hazırlanmıştı. Eşi Fatma Latife Hanım, şehirdeki kargaşadan dolayı endişelenerek Sarıkışla'ya gitmesini istemedi. Fatma Latife Hanım'ın endişesi yerindeydi. Ancak Süleyman Fethi Bey, Latife Hanım'a, "Ben askerim! İşime böyle bir günde gitmezsem başka ne zaman gideceğim?"³⁷ diyerek Sarıkışla'ya gitmek üzere evden çıktı.

Süleyman Fethi Bey, işgal günü, Sarıkışla'daki 250 subay ve askere destek için onların yanlarında durmayı tercih etti. Bu askerler silahsızdı. İşgalcilerin, saldırılarıyla karşı karşıya kalmışlardı. Nadir Paşa, elinde beyaz bayrak ve subaylarla birlikte kışladan çıkmıştı. Süleyman Fethi Bey, kışlanın içinde kalanlardandı.

³⁵ Takma adıyla Hasan Tahsin, Sabetayist grubun Karakaşlar zümresine mensup Selanikli bir ailenin çocuğu idi. İşgal sırasında Yunanlara ilk direniş gösteren kişi olarak, öne çıkarıldı. Gazeteci Hasan Tahsin takma adıyla meşhur edildi. Asıl adı Nevres Recep'ti. Nevres Recep, sahte pasaportla Bükreş'e gitmiş ve Bukston kardeşlere ateş ederek ağır yaralanmasını sağlamıştı. Tutuklanan Nevres Recep, Rumen hakimlerin önünde hiçbir şeyi gizlemedi. Hapsedildi. Bükreş'e giren Türk kuvvetleri, onu İstanbul'a getirerek tedavi ettirdi. Takma adıyla İzmir'de gazete çıkardı. İzmir Konak Meydanı'na heykeli dikildi. Gerçek Hasan Tahsin, Girit Türklerinden bir subaydı (Bk. Eyüp Şahin, *İlk Defa Yayınlanan Belgelerle Hasan Tahsin Gerçeği*, Ketebe Yayınları, İstanbul, 2019, s. 145; Şükrü, aynı eser, s. 150).

³⁶ Coşar, "İlk Silahlar", *İstiklal Harbi Gazetesi*, 17 Ekim 1919.

³⁷ Baykan, *aynı eser*, s. 10.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Yunan ordusu, Hükümet Konağına doğru yaklařtıķça, sesler artmaya başladı. Süleyman Fethi Bey ve arkadaşları, tüm savunma araçları toplanmış halde kışlada bekliyorlardı. Ellerinden gelen başka bir şey yoktu. Süleyman Fethi Bey, silahsız savunmasını, düşmana teslim olmayarak yaptı. Kahraman gibi gösterilenler yanında Süleyman Fethi Bey, gerçek kahraman duruşu sergiledi. Kimdi bu Süleyman Fethi Bey?

Miralay Süleyman Fethi Bey

Süleyman Fethi, İstanbul'un Debbaağlar Mahallesi'nde 1879 yılında doğmuştu. Başarılı bir eğitim hayatı vardı. Ailesinde iyi eğitim görmüş kişilerin olması, onun iyi bir kişilik kazanmasında etkili olmuştu. Süleyman Fethi Bey'in babası Mehmed İzzi Efendi, annesi Feride Hanım'dı. Ailenin kökeni, Niğde'nin Bereketlimaden aynı zamanda Çamardı olarak bilinen nahiye merkezindendi. Babası tarafından dedesi, Maden Nahiyesi eşrafından Karbanzâde Hacı İsmail Efendi'ydi.

Süleyman Fethi Bey'in babası, tanınmış bir şeyhti. Mezar taşından öğrendiğimize göre babası Mehmed İzzi Efendi, Kadiriye tarikatının yüksek şahsiyetlerinden (ecille-i rical) Aydınoğlu Dergâhı postnişiniydi. 1893 yılında, Postnişin olarak irşat hizmetini yürüten Mehmed İzzi Efendi, 1920'de görevden ayrılmıştı.

Süleyman Fethi Bey, aileden aldıkları yanında öncelikle ilköğrenimini doğduğu Debbaağlar Mahallesi'nde tamamladı. 1888 yılında Fatih Askeri Rüştiyesi'ne başlayıp 1891 yılında ortaokulu bitirdi. Sonra Kuleli Askeri İdadisi'ne girdi. Burada eğitimini tamamlayan Süleyman Fethi, Pangaltı semtinde bulunan Harbiye Okulu'na devam etti. Babasının şeyh olması, Süleyman Fethi Bey'in askeri okullara yönelmesini engellememişti. 1896'da Harbiye'yi onuncu sırada bitirdi. Orduda teğmen olarak görev aldı.

Askerlik Hayatı

Ailesinde eğitim anlamında düzeyli insanların olması, onun başarılı bir kişilik olarak yetişmesinde etkili olmuştu. Süleyman Fethi Bey, askerlik hayatına, 1312-P.10 sicil numarası ile kayıtlıydı. Onların dönemi, devletin çalkantılar içinde hızlıca yıkıma gittiği bir zamandı. Fethi Bey'in kayda giren ilk görevi, 14 Haziran 1313/1898 tarihinde arazi komisyonu başkanı olarak Anadolu'da İzmir'e gönderilmesidir. Süleyman Fethi

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Bey'in İstanbul'dan İzmir'e kadar olan yolluk masrafları da ödenmiştir. Bu durumda Süleyman Fethi Bey, İzmir'in işgalinden tam 21 sene önce İzmir topraklarına gelmiştir (Bk. EK 4).³⁸

Fethi Bey, yıkım devrinde birçok muharebeye katılmıştır. Katıldığı savaşlar şunlardır: 1912–1913 yılları arasında Balkan Savaşları, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, 1919'dan itibaren İstiklal Savaşı.³⁹

Askeri kariyerinde sürekli yükselerek ilerleme gösteren Süleyman Fethi Bey'in, binbaşı rütbesinden, kaymakamlığa terfi etmesi, Hicri 7 Zilkade 1306/Rumi 23 Haziran 1305/Miladi 5 Temmuz 1889 tarihindedir (EK 5).⁴⁰ Rütbesi, 17 Ocak 1900'de kurmay yüzbaşılığa indirilir. 17 Ocak 1900 tarihinde Genelkurmay Üçüncü Şubesi'ne gönderilen Fethi Bey, "18 Mart 1900 tarihinde 5'inci Ordu emrine, 24 Nisan 1900'de 33'üncü Nizamiye Alayı 2'nci Tabur 3'üncü Bölüğü'ne, 26 Temmuz 1900 tarihinde 39'uncu Nizamiye Alayı 3'üncü Tabur 2'nci Bölüğü'ne, 19 Ağustos 1901'de Genelkurmay Dairesi 3'üncü Şube'ye, 3 Haziran 1908'de Rusya hududuna gönderilen komisyonda⁴¹ görevlendirilir. Bu durumda Süleyman Fethi Bey'in kısa sürelerle birçok görevde bulunduğu görülmektedir.

27 Temmuz 1908'de kurmay binbaşı olan Süleyman Fethi Bey, 13 Ocak 1909'da Üçüncü Ordu 17'nci Nizamiye Tümeni Kurmaylığına terfi eder. 21 Mart 1909'da bir süreliğine Genelkurmay Dairesi Merkez Şube'ye, 25 Ağustos 1909'da Jandarma 1'inci Şube Müdür Muavini olarak görevlendirilir. 11 Nisan 1911'de askerlik döneminin en önemli atamasıyla Hicaz bölgesinde Hicaz Tümeni Kurmaylığı'ndan, 11 Haziran 1911'de kurmay yarbaylığa terfi eder. 12 Haziran 1911'de Hicaz'ın Erkânı Harbiye Reisi olur. 14 Haziran 1913'te Harbiye Nezareti Müsteşar Muaviliği'ne atanan Süleyman Fethi, iki yıl sonra 23 Eylül 1915'te 48'inci Tümen Komutanı olur. 14 Eylül 1915'te kurmay albay rütbesine yükseltilir. Şubat 1917'den itibaren 2. Orduya bağlı birliklerde görev almıştır. 23 Nisan 1917'de Umur-u Muhakim Müdürü, 3 Mayıs 1917'de ek vazifeye Askerî Teşrifat görevine, 12 Nisan 1918'de Dördüncü Kolordu Askerlik Dairesi Başkanlığı'na atanır.

³⁸ BCA, BEO.000970.072685.002.

³⁹ Toker- Aslan, *aynı eser*, s. 274.

⁴⁰ BOA, İ.DH.01142.

⁴¹ Toker-Aslan, *aynı eser*, s. 274.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Süleyman Fethi Bey, atandığı görevler ve katıldığı savaşlarda etkin rol oynadığı için birçok madalya ve nişanla taltif edilir. Bazıları şöyledir: 11 Ocak 1903'te Dördüncü Dereceden Mecidi Nişanı, 27 Aralık 1903'te İftihar Madalyası, 5 Ağustos 1907'de Dördüncü Dereceden Osmanî Nişanı, 5 Aralık 1911'de Üçüncü Dereceden Mecidi Nişanı, 28 Ağustos 1915'te Alman İmparatorluğu'nun İkinci Sınıf Demir Salip Nişanı, Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası, 22 Kasım 1916'da Avusturya İmparatorluğu'nun Üçüncü Sınıf bir madalyası, Harp Liyakat Madalyası, 23 Eylül 1917'de Kılıçlı Üçüncü Dereceden Osmanî Nişanı, 15 Ekim 1917'de Alman İmparatorluğu'nun İkinci Sınıf Kırmızı Kartal Madalyası, 19 Ekim 1917'de Avusturya İmparatorluğu'nun Üçüncü Sınıf Harp Alametli Liyakat Madalyası. Bunlar, başarılı meslek hayatının göstergeleri gibidir.

Süleyman Fethi Bey, Fatıma Latife Hanım'la evlidir. Yalnız çocukları olmamıştır. Belki bu sebeptendir ki, Süleyman Fethi Bey, çocuklara bağı bir kişiliktir. Sık sık yanına gelip kendisiyle konuşan çocukları sevindirmek için masasının gözünde çikolata bulundururdu.⁴² O, vatan kadar vatanın çocuklarına da sevgi duyardı.

Süleyman Fethi Bey'in Şehadeti

İşgal günü Yunan ordusu, Sarıkışla ve Hükümet Konağı'nı hedef alarak iki kola ayrılmıştı. Bütün Türk subay ve askerleri, İzmir'in askerî garnizonu olan Sarıkışla'da toplanmıştı. Yunanlar, karşısına geldikleri zaman Sarıkışla'yı mermi yağmuruna tuttular. Ardından Sarıkışla'ya giren Yunan askerleri, Türk askerlerini şiddetle dışarıya çıkararak, "Yaşasın Venizelos" diye bağırma zorladılar.

Silahsız Süleyman Fethi Bey, Sarıkışla'da Kur'an okuyordu. En tehlikeli anda sığınacak liman olarak Kur'an'ı bulmuştu. İlk işgal denemesinde Yunanların girişimine karşı tavır aldığından dolayı yerli Rumlar, Yunan subaylarına Süleyman Fethi Bey'i gösterdiler. Odasına dolan Yunan askerleri okumakta olduğu Kur'an'ı alarak ayakları altında çiğnediler. Buna tahammül etmesi mümkün değildi. Kur'an'ı çiğneyen, Yunan subayına bir tokat attı. Hıncını alamadan ilk süngü omzuna saplandı. Sadece Kur'an değil, İncil'e imanı da Müslüman olmanın gereği

⁴² Aziz Nesin, *Borçlu olduklarımız*, Çocuk Kitapları, Adam yayınları, 2005, s. 7.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

gören silahsız Süleyman Fethi Bey'in karşısında işgalciler, kahraman kesilmişlerdi. Ona zorla "Zito Venizelos" (Yaşasın Venizelos) dedirtmeye çalıştılar. Bu cümleyi söylemeyen ve "Kato Venizelos" (Kahrolsun Venizelos) diyen Süleyman Fethi Bey, tekrar süngüledi. Üniformasını çıkarmasını istediler. Osmanlı padişahının giydirdiği üniforma ve rütbeyi ancak onun çıkarabileceğini söyleyerek istenileni yapmadı. Tekrar süngülediler. Kendi kanlar içinde, elbisesi perişan halde kışladan çıkartılıp halk arasında teşhir edilerek yürütüldü. Öğleye doğru Kordon üzerinde başı açık, üniforması sökülmüş, göğsü sekiz yerinden süngülenmiş vaziyette idi. O sıra İzmir'in Asker Alma Dairesi Başkanı (Ahz-ı Asker Heyeti Reisi) Albay Süleyman Fethi Bey, dönemin *Öğüt* gazetesinin "İzmir'de Neler Oldu" başlıklı ekindeki ifadeyle, bir alay canavar sürüsünün ortasında dipçikler altında yürütülüyordu.

Yürürken de "Zito Venizelos" demesi isteniyor, demedikçe süngüleniyordu. Son süngü darbesi ardından Süleyman Fethi Bey, al kanlar içinde yerde secdeye kapandı. Yunan ordusunu gemileriyle İzmir'e çıkaran devletlerden biri olan Amerikan askerlerinden bir grup, onu bir arabaya alarak hastaneye götürdü.⁴³ Mezar taşında verilen bilgiye göre 22 *süngü darbesi* alan Süleyman Fethi Bey (Bk. EK 7), onca yaraya rağmen kısa süreli de olsa yine hayata tutundu. Rum hastanesine götürülmüştü. Başında arkadaşı Süreyya İplikçi bulunuyordu. Süleyman Fethi Bey, son demlerinde olduğunun farkındaydı. Arkadaşına, odadaki Haç ve Yunan bayrağını göstererek "Ben bunların arasında mı öleceğim?"⁴⁴ diye sordu. Teessürü büyüktü. Arkadaşı Süreyya Bey, doktoru ile görüşerek, Yunan sembolleri olan her şeyi toplayıp başucuna Türk Bayrağını koydu. Böylece Süleyman Fethi Bey, son nefesini Ay-Yıldız'ı gördükten sonra teslim etti. Bedenindeki yaralardan daha ağır gelecek olan kalbindeki sızı belki biraz hafiflemişti.

Mezarı

Süleyman Fethi Bey'in cenazesi, İzmir'de Emir Sultan Türbe ve Zaviyesinin haziresine gömüldü. Mezar taşında vefat tarihi, 23 Mayıs 1335/1919 olarak yazılıdır (Bk. EK 8). Mezar taşındaki bilgi ile İzmir'den, olay günü ile ilgili yazılan 18.6.35/1919 tarihli ATASE belgesindeki tarih

⁴³ "İzmir'de Neler Oldu", *Öğüt*, Konya, 1921, s. 4 (Bk. EK 6).

⁴⁴ Baykan, *aynı eser*, s. 10.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

aynı değildir.⁴⁵ Belgede Süleyman Fethi Bey'in, 25.05.1335'te vefat ettiği belirtilirken, mezar taşında bundan iki gün önce şehit düştüğü kaydedilmiştir.

Osmanlı Türkçesi ile yazılı mezar taşında şu bilgiler bulunmaktadır: "Huve'l-Hayyü'l-Bâki Şehid-i muazzam Erkân-ı Harbiye Miralayı Süleyman Fethi Bey merhum ecille-i ricâl-i Kadiriyyeden Aydınoglu Dergâh-ı şerifinde postnişin-i irşad Şeyh 'İzzi Efendi Hazretlerinin nesl-i necibi Dördüncü Kolordu-yı Hümayun Ahz-ı Asker Heyeti Reisi iken Yunan İşgali esnasında İzmir'de şehid düşmüştür. Müşarünileyhin fezail-i zatiyesinde inzimam eden menkabe-i şehadeti seyyidü'l-vekayi' ve nam-ı 'alisi hâtıra-pıra-yı civan ve pirdir. Lillahi te'ala Fâtiha fi 22 Şabanü'l-mu'azzam sene 1337 ve fi 23 Mayıs sene 1335".

Süleyman Fethi Bey'in mezarı, birkaç defa yer değiştirir. 1981 yılında askeri idare tarafından şehitlikteki mezar taşlarıyla birlikte alınarak Agora Örenyeri'ne defnedilir. Daha sonra 2019 yılında Agora Örenyeri'nden alınarak Emir Sultan Türbesi ve Zaviyesine nakledilir. Emir Sultan Türbesi ve Zaviyesi, Türklerin 1317 yılında Kadifekale'yi almalarından günümüze kadar ulaşan bir tarihi mekândır. Hamam, türbe, dergâh, aşhaneden oluşan bir külliye durumundadır (Bk. EK 9, EK 10).

Ağır yaralandıktan sonra, 17. Kolordu Askerlik Daire Başkanı Fethi Bey'in yerine bir albay atanır. Fakat bu şahıs, görevinde sebat etmez.⁴⁶ Yalnız odasının tahribat gördüğü, kasanın kırıldığı kayda girer. Başkanlık resmi mührü, ele geçirilen evrak Binbaşı Ahmet Bey'e teslim edilir.⁴⁷

Fatıma Latife Hanım'ın Dilekçesi

Süleyman Fethi Bey şehit olmuştur. Fakat geride yuvası yıkılan bir şehit eşi vardır. İzmir'deki evi talan edilen, ailesinin İstanbul'daki evi yanan Fatıma Latife Hanım, zor durumdadır. Kocasının şehadetinden üç

⁴⁵ *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, S.112, Belge 4138.

⁴⁶ Albay Süleyman Fethi Bey'in yerine, İzmir Ahz-ı Asker Kaleminden bir albayın atandığı ama haberleşme kesildiğinden dolayı görevini yapamayan bu şahsın, Yunan İşgal Kuvvetleri Komutanlığından izin alarak İzmir'den ayrıldığı bilgisi bulunmaktadır. Bk. *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, S.112, Belge 4138.

⁴⁷ *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, S.112, Belge 4138.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

yıl yedi ay sonra, 13 Kasım 1338/1922 tarihinde TBMM Reisi'ne dilekçe yazar. İzmir'in düşmandan temizlenmesinden büyük sevinç duyduğunu ifade eden Fatıma Latife Hanım, İstanbul'dan verilen maaşın yeterli olmadığını belirtip durumunun iyileştirilmesini ister. Ancak; Bakanlar Kurulu, 6 Şubat 1923 tarihinde kendisine maaş bağlamaya karar verir (Bk. EK 11)⁴⁸. Fatıma Latife Hanım'ın durumu, ayrıca 23 Şubat 1340 tarihinde mecliste görüşülür. Görüşmede, İzmir Milletvekili Şükrü Bey, "Çocuğu var mı?" diye sorar. Mentеше Milletvekili Esad Efendi, "Yok efendim"⁴⁹ diye cevap verir. Neticede Fatıma Lâtime Hanım'ın tahsisatı, üç bin dört yüz otuz iki kuruşa çıkarılır.⁵⁰

9 Mart 1340/3 Şaban 1342 tarihinde Miralay Süleyman Fethi Bey'in eşi Fatıma Latife Hanım'a vatana hizmetten dolayı özel bir kanun (435) çıkartılır. Erâmil (dul maaşı) verilmez. Yalnız vatana hizmetlerinden dolayı dört bin kuruş maaş verilmesine karar verilir (EK 12)⁵¹.

Kanunun onaylandığı, 11.03.1340 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile uygulanmak üzere Başbakanlığa bildirilir (EK 13).⁵²

Süleyman Fethi Adını Taşıyan Mahalle / Sokak /Okul Adları

Süleyman Fethi Bey'in ismi, o acılı günlerde bir sembol olmuştur.⁵³ Sembol şahsiyetlerin adının, hatıralarının yaşatılması topluma ruh verecektir. Bu kahramanımızın ismi de mahalle, sokak ve okullara verilerek yaşatılmak istenir.

Acıbadem Mahallesi'nde bir sokak adı Şehit Fethi ismini taşımaktadır. İzmir'in, Narlıdere ilçesinde bulunan, Limanreis Mahallesi, *Şehit Fethi Bey Sokağı*, Konak ilçesinde bulunan, Akdeniz Mahallesi, *Şehit Fethi Bey Caddesi*, yine Konak ilçesinde Cumhuriyet Döneminde, Dr. Hulusi Bey'ken değiştirilen *Şehit Fethi Bey Bulvarı* bunlardan bazılarıdır.

İzmir'de, Süleyman Fethi Bey'in adının konulduğu okullar mevcuttur. İzmir/Karabağlar ilçesinin Sevgi Mahallesi, Eski İzmir

⁴⁸ BCA, 30/132/952.

⁴⁹ *TBBM Zabıt Ceridesi*, C. VII, 9.3. 1340, s. 211.

⁵⁰ *TBBM Zabıt Ceridesi*, s. 210.

⁵¹ CA, 010068660-1.

⁵² CA,010068660-3.

⁵³ Bekir Bilgili, "Üsküdar Sokak İsimleri Tarihçesi", Üsküdar Belediyesi Başkanlığı Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Kültür yayınları, İstanbul, Kasım 2013, s. 34.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Caddesinde *Bozyaka Şehit Fethi Bey Anadolu Lisesi* ve İzmir/Konak ilçesinin Etiler Mahallesinde, *Şehit Fethi Bey Ortaokulu* bulunmaktadır.

İzmir'den Atina'ya

Türk ordusunun galibiyetiyle, Yunan işgali son bulup 9 Eylül 1922'de İzmir kurtuldu. Bu sırada etkili bir aktör olan bölge din adamı Hrisostomos'un tavrı ve sonu dikkat çeker.

1922'de İzmir'in Yunanlardan temizlenmesiyle Hrisostomos, köşeye sıkışmıştır. İzmir'e giren Türk ordusu karşısında Metropolit, kaçıp bir yere gizlenmek yerine, Hükümet Konağı'nda bulunan Başkumandan ile görüşmek ister. İsteği kabul edilmeyince Nureddin Paşa ile görüşür. Asası elinde gelen Hrisostomos'a Nurettin Paşa, görevinde kalamayacağını söyler. Binlerce kadın ve insanın elinde kanı olan Hrisostomos, bir yerde gizleneceğine, eceline gelmiştir. Cellat Ali, almış olduğu emir üzerine Hrisostomos ile Namazgâh'a doğru ilerlerken metropoliti tanıyan halk, öfkeli bir şekilde toplanmaya başlar. Halkın arasında kalan Metropolit, konuşmalarda bulunsa da yıllardır yaptıklarını bilenleri ikna edemez ve linç edilir. Hrisostomos'un ölümü, Efsun alaylarına kanını içmelerini öğütlediği İzmir halkının eliyle olmuştur. Öfkeli yığınları dizginlemek zordur. Geriye asası kalır. Asada Bizans'ın çift başlı kartal figürü vardır. 1919'da Rum Patrikhanesi'nin kapısına çift başlı kartallı Bizans bayrağının asılması bu yönden anlamlı idi.⁵⁴ Çift başlı kartal figürü, Bizans'ı diriltme hedefinin sembolü, Roma otoritesinin Doğu ve Batı'daki hakimiyetine işaretli. Bu sebeple Hrisostomos, elinde Bizans'ı işaret eden asayı taşıyordu.

Türk ordusu, ayrıca İzmir'e girerken Aya Fotini Kilisesi'ni topa tutarak resmen yıktı. Tarih boyunca Türk ordusu, ibadethane olarak kiliselere zarar verip yıkmamıştı. Ordunun, İzmir Metropoliti Hrisostomos'un kurduğu Aya Fotini Kilisesi'ni yıkması, buranın ibadethane değil 1922 yılına kadar Yunan ordusunun askeri bir üssü olmasındandı. Aydın, İzmir bölgesindeki Rum kökenliler, burada toplanıp silahlandırılarak Yunan ordusuna katılmıştı.

Günümüzde o üs durumundaki kilise, aynı ad ve aynı planla Atina'da New Smirna semtine inşa edilmiş bulunmaktadır. New Smyrna,

⁵⁴ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, C. LXXX, 1964, s. 287.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Yeni İzmir demektir. Yunanistan'a göç eden İzmirli Yunanlar tarafından kurulmuş bir yerdir. New Smyrna/Nea Smirna olarak oluşturulan Atina'daki bu semt, İzmir'e benzetilmeye çalışılmış ve başarılı olunmuştur. İzmir'deki Aya Fotini Kilisesi'nin, Atina'daki adı, "Ekklesia Agia Fotini"dir. Bu durum, herhalde İzmir'in yeniden işgal hedefinin diri tutulma arzusunun göstergesi olmalıdır.

Atina'daki Hrisostomos heykeli üstüne, Türklere düşmanlığı kışkırtan yazılar kondu. Bu yazılar şöyledir: "Tiranların gururunu parçaladın, Cellâtların gazabını cesaretle karşıladın, Milletinin uğruna canını isteyerek feda ettin, şehrin Yeni İzmir'in Yunanlılığını korudun"⁵⁵.

Atina'da, "Küçük Asya Kurbanları Anıtı olarak değiştirilecek olan İzmir Metropoliti Aziz Hrisostomos Heykelini"⁵⁶ inşa etmek, yakın geçmişin yeniden yorumlanma çabasıdır. Yalnız Yunanistan'da, kışkırtıcı maceracılar yanında, akli başında düşünce sahipleri de vardır.

Türk-Yunan imparatorluğunun oluşabileceğini ifade eden Dimitri Kitsikis onlardan biridir. Ona göre, Türk-Yunan İmparatorluğu, "üçüncü büyük tarihsel imparatorluk olarak yerini alacaktır".⁵⁷ Bu ilgi çekici bakış, bölge barışını kurmayı, daha ileri bir söylemle, siyasi ve kültürel açıdan Türk-Yunan birleşmesi sonucunda tam anlamıyla Osmanlıyı diriltmeyi ön görmektedir. Dimitri Kitsikis, Türklerle tarihte uzun süre ilişkileri olan Yunanistan'ın, Osmanlı'dan ayrılarak ilk yanlış adımı attığını düşünmektedir. Yunanistan, Türkiye aleyhine emperyalist devletlere üsler vererek, anlaşmaya rağmen adaları silahlandırarak, savaş kışkırtıcı tavrıyla yeni yanlış adımlar atmaktadır.

Kitsikis'e benzer düşünenlerden birisi de *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* kitabının yazarı Dido Sotiriyu'dur. Sotiriyu'ya göre, Ege denilen Adalar Denizi bölgesinde Türkler ile Rumlar dostluk içinde bir arada yaşamışlardır. Hatta iki halk aynı toprak üzerinde bir arada doğup büyümüşür.⁵⁸ Öyleyse, aralarında böylesine bir düşmanlık nasıl gelişir?

⁵⁵ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, C. I, 1965, s. 391.

⁵⁶ Aytek Soner Alpan, "Hafıza saati ne zaman çalar? İzmir Metropoliti Hrisostomos ve Atina'daki Abidesinin Hafıza Maceraları", *Kebikeç*, 2021, s. 336.

⁵⁷ Dimitri Kitsikis, *Türk-Yunan İmparatorluğu*, Çev. Volkan Aytar, İletişim Yayınları, İstanbul 1996, s. 7.

⁵⁸ Dido Sotiriyu, *Benden Selam Söyle Anadolu'ya*, Doğu kitapevi, Çev. Atilla Tokatlı, İstanbul 2020, s. 49.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Anadolu'ya özlemle bakan insanları kitabında anlatan Sotiriyu, bu soru üzerine Yunanistan'ı saldırmaya teşvik eden İtilaf Devletleri'ni, Anadolu'da dostluğu unutturup kin tohumları eken emperyalistleri görür.

Sonuç

Yunanistan'ın Megali İdea düşüncesi, Anadolu ve İstanbul'u yeniden alma hedefi, Büyük Yunanistan'ı kurma amacı, yani Bizans'ı yeniden diriltme arzusu vardır. Yunanistan'ın arkasındaki İngiliz, Amerika, Fransa gibi ülkelerin desteğiyle dün, İzmir'in işgali gerçekleştirilmiştir. Mondros Mütarekesinin 7. maddesi, sadece bir bahanedir.

Saldırı karşısında vatani savunma herkesin göreviydi. Bir asker olarak Süleyman Fethi Bey'in tavrı model olacak niteliktedir. İşgal şartları, saldırganların lehine gelişmişti. İşgal gerçekleşmeden hemen önce İzmir'de valinin değiştirilerek, Nureddin Paşa'nın görevden uzaklaştırılması işgal ortamını düşman lehine hazırladı.

15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgali sırasında, Süleyman Fethi Bey, Dördüncü Kolorduya bağlı Ahz-ı Asker Heyeti Reisi'ydi. Şahsiyetini, üniformasının haysiyetini korudu. İşgal sırasında 22 süngü darbesi sonucunda yıkılan Süleyman Fethi Bey, Rum hastanesine götürüldü. Son anında Yunan bayrağı altında ölmek istemediğini söylemesi anlamlıdır. Arkadaşının Türk Bayrağı asması üzerine Süleyman Fethi Bey huzur içinde şehadete yürüdü. Mezarı, İzmir'in Emir Sultan Türbesi ve Zaviyesi'ndedir.

Türk Ordusuna, bir darbe de İzmir Metropolit Hrisostomos'la, işgal ordusu örgütlenme merkezi olan Aya Fotini Kilisesi tarafından vurulmuştu. Hrisostomos'un heykelinin dikildiği Atina'nın New Smyrna semti, olumsuzluğun devam ettiğini göstermektedir. Ama Türk-Yunan İmparatorluğu kurulması gerektiğinden söz eden Dimitri Kitsikis, Osmanlı ile birlikte yaşama kültürünü öne çıkaran Dido Sotiriyu gibi akademisyen ve yazarların varlığı, düşmanlıkların iyi ilişkiye çevrilmesi açısından göz ardı edilmemelidir. Dostluk kurma, iyi ticari ilişkiler geliştirme; geçmişte düşmanlıkları azdıran devletlere rağmen bölge için gerekli gözükmektedir.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi (BOA), İ.DH.01142.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30/132/952.

BCA, BEO.000970.072685.002.

Cumhurbaşkanlığı Arşivi (CA), 010068660-1.

(CA)010068660-3.

Resmi Kaynaklar

Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, S.112, Belge 4126,4138.

Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S. 37, Vesika 894, 895.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C. LXXX, 1964; C. I, 1965.

TBBM Zabıt Ceridesi, C. VII, 9.3. 1340.

Kitap ve Makaleler

Alpan, A. S. (2021). "Hafıza saati ne zaman çalar? İzmir Metropoliti Hrisostomos ve Atina'daki Abidesinin Hafıza Maceraları", *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırma Dergisi*, (52), s. 329-390.

Arıkan, Z. (1989). *Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını: 30 Ekim 1918-8 Eylül 1922*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Asımgil, B. (2018). "İzmir'de Kentsel Kimlik Bileşenlerinden Cadde ve Sokakların Toponimisi ve Milliyetçi, Etnik İzlerin Sosyal Yapı Oluşumuna Katkıları", *Trakya University Journal of Engineering Sciences*, XIX(18), s. 21-36.

- Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>
- Atalay, B. (2009). "İşgal Döneminde İzmir Metropoliti Hrisostomos, (1919–1922)", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XI(1), s. 31-50.
- Baykan, G. (2015). "Gerçek Kahraman Hasan Tahsin Değil, Süleyman Fethi Beydir", *Derin Tarih* (38), s. 2-10.
- Bilgili, B. (2013). *Üsküdar Sokak İsimleri Tarihçesi*. İstanbul: Üsküdar Belediyesi Başkanlığı Yayınları.
- Bostancı, E. (2021). "Yunan Kızılhaç Cemiyeti'nin Anadolu ve Trakya'daki Faaliyetleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi/Journal Of Modern Turkish History Studies*, XXI(42), s. 153-203.
- Fergan, E. E. (1335-1337). "İzmir İşgalinin Mahiyeti Etrafında", *Sebülürreşâd*, XVI (417-418), s. 13.
- Gürler, H. (1994). *Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami Günsav*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Keser, U. (2010). "Milli Mücadele Döneminde Ayrılıkçı Faaliyetlerde Kilisenin Rolü ve Hrisostomos-Hrisantos Girişimlerine Kesitsel Bir Bakış", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, s. 1632-1676.
- Nesin, A. (2005). *Borçlu Olduklarımız*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Önal, S. (2020). *İzmir'in İşgali ve Etkilerinin Türk Basınına Yansımaları (15 Mayıs-2 Haziran 1919)*. Sakarya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Sofuoğlu, A. (2002). "İzmir İşgali Sonrasında Yunanlıların Batı Anadolu'da İşgali Genişletmeleri ve Bölgede Oluşan Milli Direniş", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, VIII (29), s. 131-142.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Sotiriyu, D. (2020). *Benden Selam Söyle Anadolu'ya*. (Çev. A. Tokatlı) İstanbul: Doğu Kitapevi.

Soysal, İ. (1985). *150'likler*. İstanbul: Gür Yayınları.

Şahin, E. (2019). *İlk Defa Yayınlanan Belgelerle Hasan Tahsin Gerçeği*. İstanbul: Ketebe Yayınları.

Şükrü, K.(1930). *Mütareke Acıları İstanbul'da Mütareke Arifesinden İşgale Kadar Geçen Kara Günlerin Acı Hatıraları*. İstanbul: Selamet Matbaası.

Tansel, S. (1991). *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, C. I. İstanbul: MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) Yayınları.

Toker, H. ve Arslan, N. (2009). *Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, C. II. Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.

Türkmen, Z. (2001). "İzmir'in İşgali Olayı ve Yunanlıların XVII. Kolordu Mensuplarına Yönelik Gasp ve Yağmalama Hareketi", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (10), s. 121-155.

Ülker, N. (2015). " İzmir'ın Kahraman Subayı Süleyman Fethi Bey", *Kurtuluş ve Kuruluşun Sembol Kenti İzmir içinde*, (s. 289-305). Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Gazeteler

"Beyan-ı Teessür". (1337/1335, Mayıs 20-21), *Ahenk*.

Coşar, Ö. S. (1919, Ekim 9-18). *İstiklal Harbi Gazetesi*, s. 1-2.

"Havadis-i Vilayet". (1337/1335, Şaban-Mayıs 14-15). *Ahenk*.

"İzmir'de Neler Oldu" . (1921). *Öğüt*.

EKLER

EK 1. “Havadis-i Vilayet”, *Ahenk*, 14 Şaban Sene 1337/15 Mayıs 1335/1919.

“Havadis-i Vilayet

Şehrimize gelmiş olan İngiliz kuva-yı bahriyesi başkomutanı Amiral Galtrop cenabları bugün sabahleyin Vali-i Vilayet İzzet Beyefendiye bir nota göndererek Mütareke'nin yedinci maddesi mucibince İzmir Körfezi'nde bulunan kal'a ve istihkamatın Kuva-yı Mü'telife askerleri tarafından işgal edileceğini ve konsoloshaneleri muhafaza için de ufak birer müfreze-i askeriyenin ihraç kılınacağını

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

bildirmiş ve nota münderecatı veçhile dün öğleyinden sonra yeni kale istihkâmâtı Düvel-i Mütellife askerleri tarafından işgal kılındığı gibi konsoloshanelere de birer müfreze-i askeriye çıkarılmıştır.

Dün şehrimize bu hususa dair olarak birçok şayiât deveran itmiş ise de keyfiyet şimdiki halde bundan ibaret olup bu da madde-i mezkure ahkâmına nazaran işgal muvakkat mahiyetindedir.

Bugün Vali Beyefendi alessabah İngiltere konsoloshanesine giderek mister (Ceymiş Morgan) cenablarıyla mülakat ve avdet itmiş ve öğleden sonra Fransız amirali cenablarıyla İngiliz Amirali Galtrob cenaplarını dretnotlara gitmek suretiyle ziyaret etmiş ve pek uzun süren mülakatlardan memnun olarak avdet buyurmuşlardır.”

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI:
<https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 2. “Beyan-ı Teessür”, *Ahenk*, 21 Şaban 1337/20 Mayıs 1335/1919.

“Beyan-ı Teessür

Evvelki gün kuvve-i işğaliye kumandanı Miralay Zafriyo makam-ı vilayete gelerek vali-i vilayette uzun müddet mülakat eylemiş ve Mayıs’ın on beşinci günü Müslümanlara karşı yapılan hakaret ve vuku bulan hadisat-ı müessifeden dolayı teessüratını ihzar eylemiştir.”

(Yaros)

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

“İzmir İşğalinin Mahiyeti Etrafında

şimdiye kadar İzmir’in Yunan asâkiri tarafından işğalinin mahiyeti anlaşılamadı. İşğalin muvakkat olduğu söylendiği gibi Devlet-i Aliyenin mukaddeme-i mukasemesi (paylaşma) İzmir’in esasen Yunanlılara mevud olduğunu ve binaen aleyh İzmir’in işğali Yunanlıların iktifat (faydalanma) ettikleri semerat-ı muzaffariyetten beri olduğu söylenir. İşgal hakkında serdedilen bu rivayetler şayan-ı dikkattir. Mamafih rivayetlerin hepsi esasta müttetik Yunanlıların işgal ile orada yerleşmek için her vasıtaya ... (Burada bir buçuk satır sansür vardır).

Havadis-i ruz-ı merre (mevcut gelişmeler) teyid ediyor. Böylece işğalin mahiyet-i muvakkatesi hakkında verilen haberler olsa olsa efkâr-ı oyalamak için tasannu edilmiş olduğu tezahür etmektedir. Zaten alem-i İslam’ın herhangi kısmı işgal altına alınıyorken işğalin muvakkat olduğunu ilan etmek ehemmiyetini tenkis eylemek yolunda beyanatta ve vaadlerde bulunmak bu gibi işgalleri kemal-i muvaffakiyetle icra etmek için kullanılan efsunlardandır. Bir taraftan işğalin muvakkat olduğu ilan olunuyorken diğer taraftan işğalin devamını temin edecek her şeyi yapılır. Ondan sonra emri vaki ister istemez kabul itmek şıkkı kalır. Herkes de bil-mecburiye kabul eder. Binaen aleyh muhteris bir devlet tarafından hadise-i işgal ibka edildikten sonra işğalin mahiyeti hakkında serdedilecek beyanata ehemmiyet vermemek iktiza eder.

İşğalin muvakkatlığı hakkında serd olunan rivayetin esassızlığını böylece izah ettikten sonra işğalin mana-yı hakikiyesini ifşa iden rivayat-ı saireyi tetkik etmek gerekir. Yunanistan’ın İtilaf Devletleri safında harb itmek mükafatı olarak ona İzmir bahşetmek hiç şüphesiz pek çirkin bir zulümdür. Yunanistan’ın ihtirasatını tatmin etmek için ona İzmir’i inam etmek ... (İki buçuk satır sansürlenmiştir).

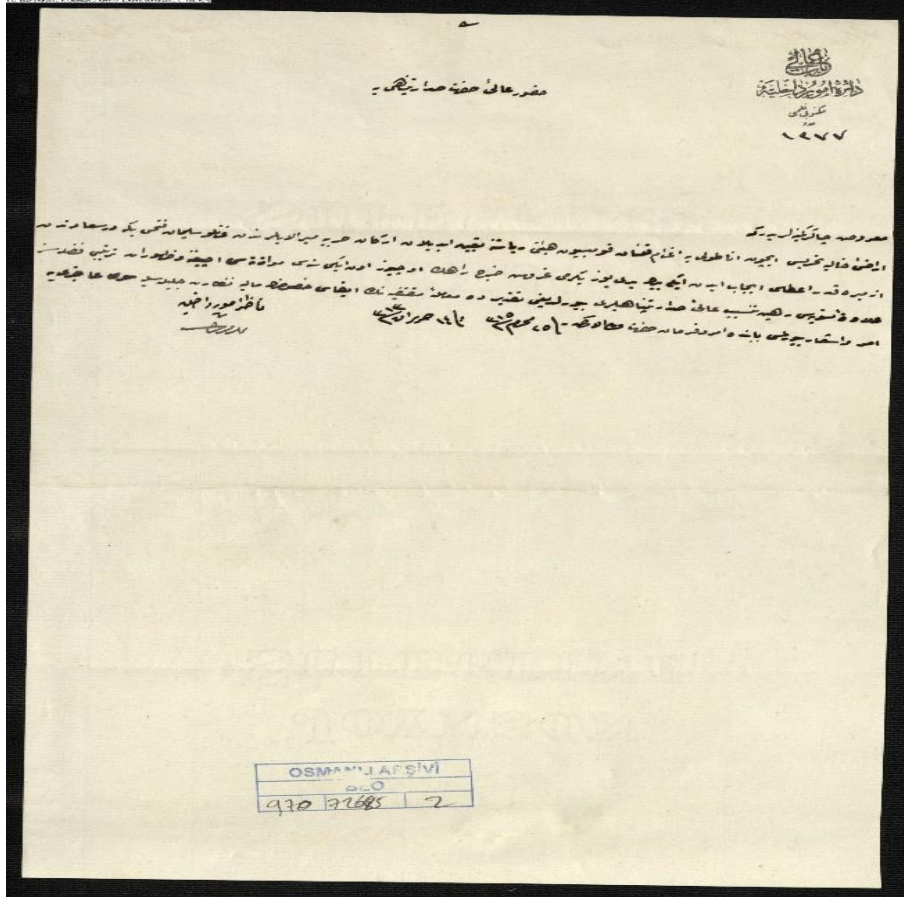
İtilaf Devletleri nasıl oluyor da kendilerine muavenet eden bir devletin hevesâtı uğruna başka bir devleti Türkiye’yi parçalamayı kabul ediyor. Bir vilayet-i İslamiyeyi zorla esaret boyunduruğuna sokuyor. İtilaf Devletlerinin sufuf-ı harbinde feda-yı can eden ehl-i İslam’ın mükafatı bu mudur? İtilaf Devletlerine türlü muavenet-i harbiye ve maliyede bulunmaktan geri kalmayan birçok fedakarlıklara katlanan Müslümanlar dindaşlarının esaretlere zilletlere giriftar olmalarına mı hizmet ediyorlardı.

İtilaf Devletleri hiçbir vakit inkâr edemezler ki nail oldukları zaferin en mühim amillerinden biri de istihdam ettikleri Müslüman kuvvetleriydi. Acaba bu mühim amil zafer ehl-i İslam’ın izmihlal ve helakin-i diyar-ı İslâmiyenin pay-ı mal istila olması uğruna mı kanını heder etti? İtilaf Devletlerinin Müslümanlara ibzal ittikleri mevait için ifa edilmiyor da Venizelos’a verilen sözde sebat olunuyor ve ilk fırsatta İzmir Vilayet-i İslamiyesi Yunanlılara peşkeş ediliyor. Venizelos’un istihsal-i zafer uğruna tahammül ettiği fedakârlıklar ehl-i İslam’ın ihtiyar ettiği fedakârlıklardan daha mı büyük? Yoksa Venizelos sırf bir Hristiyan olduğu için mi ona verilen sözde duruluyor da Müslümanlara verilen söz kaale alınmıyor?

İtilaf Devletlerinin bu hareketi ehl-i İslam’a öyle bir hakikat-i muazzama telkin ediyor ki dökülen kanların bahasına bu hakikat-ı öğrenmek cidden mühim bir keyfiyettir. Çünkü; Müslümanlar ancak, bu gibi hakayıkı bil fiil ve bizzat telakki etmek ve ona

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

göre hatt-ı hareketlerini tayin etmekle kurtulacaklardır. Ve böyle dökülen kanların kıymetini bu uğurda ihraz olacak muvafakiyetler ile edecektir.....(sansür).

BE0.000970.072685.002

EK 4. Arazi komisyonu başkanı olarak gönderilen Süleyman Fethi Bey'in İzmir'e kadar olan harcırahının verilmesi (BCA, BE0.000970.072685.002).

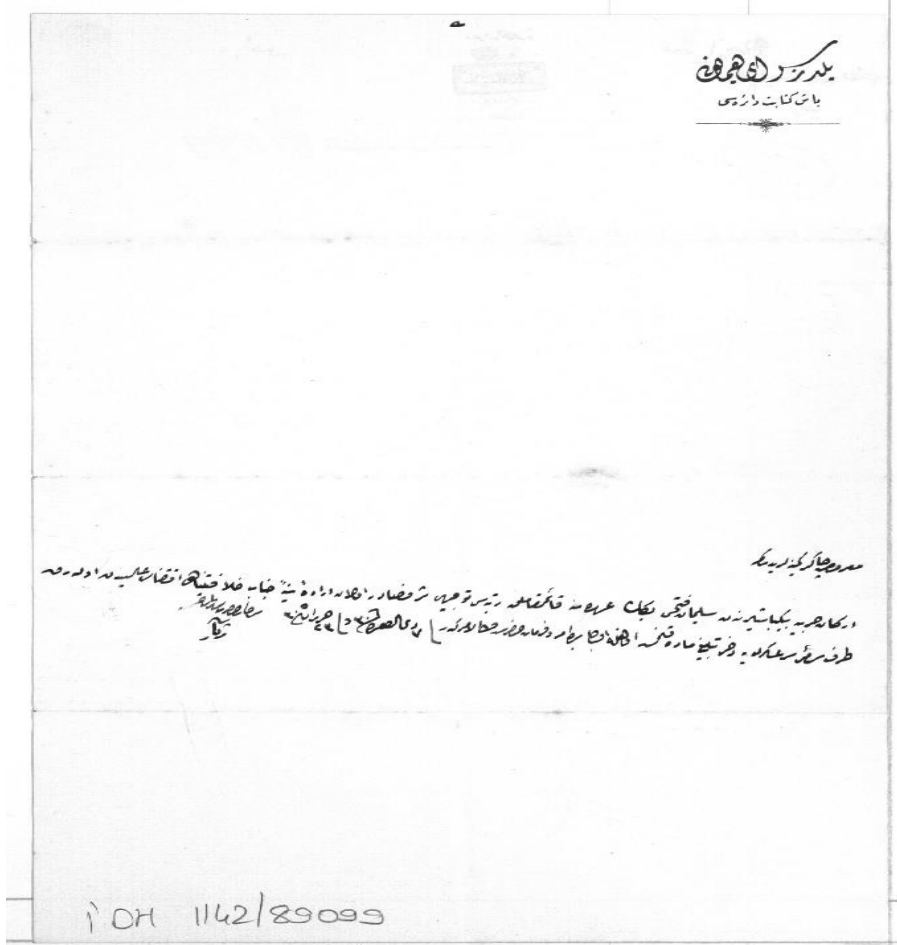
“Huzur-ı Âli-i Hazret-i Sadaretpenâhiye,

Maruz-ı Çaker Keminelidir ki,

Arazi-i haliye tahsis için Anadolu'ya izam kılınan komisyon heyeti riyasetine tayin edilen Erkan-ı Harbiye miralaylarından izzetlü Süleyman Fethi Bey'e Dersaadet'ten İzmir'e kadar itaası icap eden iki bin yedi yüz yirmi kuruş harcırahın 1313 senesi muvazenesi içine zuhuratı tertibi fazlasına ilaveten tesviyesi rahiye tensib-i âli-i sadaretpenâhileri buyrulduğu takdirde muamele-i mukteziyesinin ifası hususunda

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

maliye nezareti celilesiyle sahi aciziye emr ve işar buyrulması babında emr-u ferman hazreti menlehül emrindir. Fi 25 Muharrem sene 1315/Fi 14 Haziran sene 1313. Nazır-ı Umur-ı Dahiliye”

İ.DH.01142

EK 5. Erkan-ı Harbiye Binbaşısı Süleyman Fethi Bey'in Terfi belgesi (BOA, İ.DH.01142- 89099 belge ön sayfası).

“Yıldız Saray-ı Hümayunu

Baş Kitabet Dairesi

Maruz-ı Çaker Kemineleridir ki.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

Erkan-ı Harbiye Binbaşılarında Süleyman Fethi Bey'in, uhdesine kaim-i makamlık rütbesi tevcihi şeref sadır olan irade-i seniyye-i cenab-ı Hilafet-i penahi iktiza-yı aliyeden olarak taraf-ı sami-i ser-askeriyye dahi tebliğ madde kılınmış olmağla ol babda emr-ü ferman hazreti men lehül emrindir.

Fi 7 Zilkade sene 1306/Fi 23 Haziran sene 1305....”

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 6. "İzmir" de Neler Oldu", 1921. *Öğüt*, Konya, s. 4.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

“..İzmir’in Müslümanlarını yakub kavuruyordu. Öğlene doğru Kordon üzerinden başı açık, formaları sökkük, göğsünün sekiz yerinden süngülenmiş kan içinde Ahz-ı Asker Heyeti Reisi Miralay (Süleyman Fethi) Bey bir alay canavar sürüsünün ortasında dipçikler altında yürüdölüyordu. İstanbul’daki Salkım Söğüd dergah-ı şerifinin şeyhi Pir-i Fani İzzeddin Efendi Hazretleri’nin oğlu olan Süleyman Fethi Bey merhum Yunan’ın İzmir’e çıktığı gün Kışla’da Kur’an-ı Kerim okurken Yunanlıların hücumuna maruz kalmış ve elinden Kur’an-ı Kerim’i alub haşa ayaklarıyla çığnemeğe başlayan bir Yunan zabıtine vurduğu bir tokatdan dolayı ilk şehadet süngüsünü omuzu üzerinden almıştır. İlk süngü yarasını alan bu Arslan, yarasının kanlarına bakmaksızın eğilerek o mübarek Kur’an-ı azimü’ş-şanı yerden almış ve omzundan akan kanlara karıştırdığı gözyaşlarıyla ıslatarak öpüp başına koymuş ve bu sırada etrafını alan yirmi kadar Yunan asker ve zabitlerinin ikinci bir hücumuna maruz kalmıştır. Odaya giren askerler merhuma ellerini kaldırmalarını emr eylemişler. Buna cevaben demiştir ki: Ben bir kumandan ve Miralayım. Amirimden başkasına kendimi muayene etdiremem. Bu söz merhuma ikinci bir süngünün daha yara açmasına sebep olmuştur. Üçüncü teklif -Üniformalarını çıkar! Buna o mübarek şehid şu cevabı vermiştir: -O üniformayı bana Padişahım takdı onu ancak onun emri çıkartır. Bu cevabı alan Yunanlılar azgın birer canavar gibi merhumun üzerine çullanarak üniformalarını parçalamış ve belinden çıkardıkları kayışla kafasını gözünü birkaç yerinden yarmışlardır. Dördüncü teklifleri şu idi: Zito Venizelos diye bağıracaksınız! Bilhassa bu son teklife merhumun: Yaşasın Osmanlılık, benim kanımın döküldüğü bu topraklar inşallah size mezar olur. Bu cevap merhuma üçüncü bir süngünün daha vurulmasına mucib olmuştur. Artık kudurmuş Yunanlılar o hal ve heyetle Süleyman Fethi Bey’i Kışla’dan çıkartıp Kordon’a doğru sevketmeğe ve her adım başında (Zito) bağır diye tehdit eylemeğe koyulmuşlardır. Yüzbinlerce halkın arasında dipçiklenen bu yaralı Arslan her teklife, Yaşasın Müslümanlık. Cevabını ve her defasında bir dipçik, bir süngü yarası ala ala kanlar ve çamurlar içinde Kordon’un kaldırıklarını mübarek kanıyla sulaya sulaya Vapur iskelesine kadar gelmiştir. Burada sekizinci yarayı almış ve takatı kesilerek Kible’ye dönmüş ve: Allahım sen Müslümanları bu cellatlardan kurtar! Duasını müteakib yüzü koyun secdeye kapanmıştır. Bu manzara karşısında Rumlar (Zito) diye muttasıl bağırıyor ve “Geberdin melunu!” diye teşvik eyliyorlardı. Bu teşvik üzerine askerle karışık ahali merhumun mübarek yaralı naaşı üzerine atılmışlarsa da o aralık yetişen Amerikalı ecnebiler başlatılan bu kızıl cinayeti ikmal için meydan vermemişler ve Süleyman Fethi Bey’i al kanlar içinde bir arabaya alarak hastahaneye götürmüşlerdir. O şehid-i muazzam bir gün sonra orada gözyaşları dökerek ve ehl-i İslam’ın....”

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 7. Mezar taşı altındaki Fethi Bey hakkında bilgi (Foto. Tuba Kocal).

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 8. Süleyman Fethi Bey'in mezar taşı (Foto. Tuba Kocal).

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

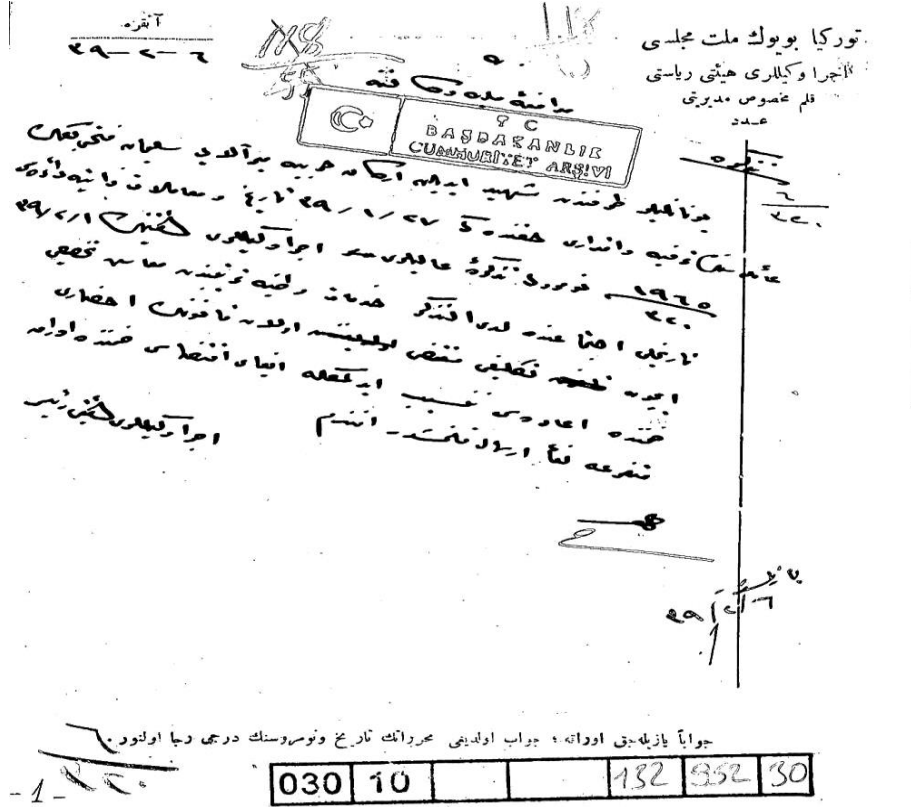
EK 9. Süleyman Fethi Bey'in haziresine gömüldüğü Emir Sultan Türbe ve Zaviyesi levhaları (Foto. Tuba Kocal).

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 10. Emir Sultan Hazretleri Türbesi Giriş Kapısı (Foto. Tuba Kocal).

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI:
<https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 11. Süleyman Fethi Bey'in Ailesine Maaş Bağlanması (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030.10.132.952.30).

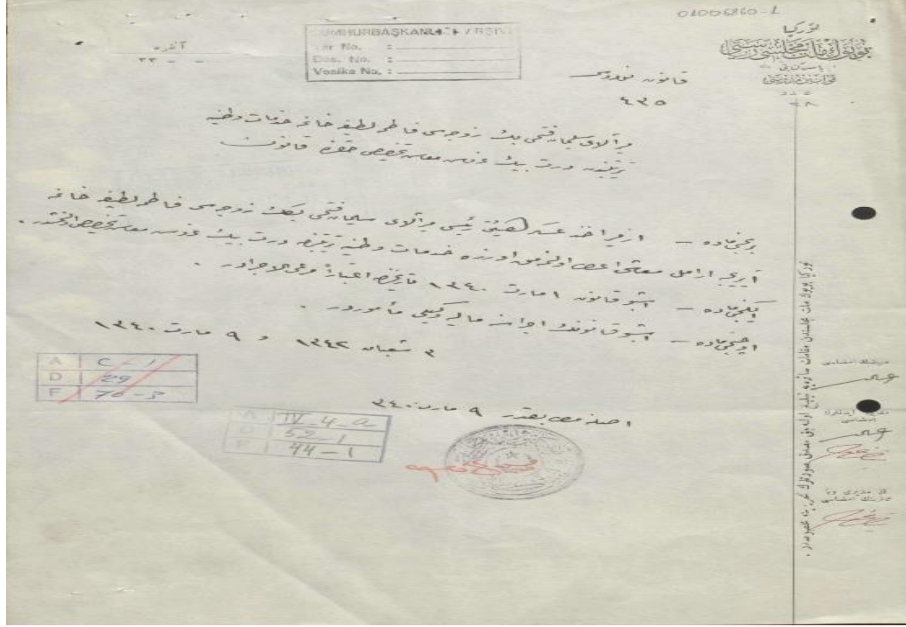
“Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Riyaseti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
Aded

Tezkere

Yunanlılar tarafından şehid edilen Erkan-ı Harbiye Miralay-ı Süleyman Fethi Bey'in ailesine terfih-i ikdar-ı hakkındaki 27.01.1339 tarihi muamelat-ı zatiye dairesi 1965/320 numuru tezkere-i alileri icra vekilleri heyetinin 29.2.1 tarihli içtihatında ledel tezkar hidemat-ı vataniye tertibinden maaş tahsis-i için teklifi muktezi olan kanun ihzari zımında iadesi tensip edilmekle ebna-yı iktizası zımında evrak müteferia lefhen irsal kılınmıştır efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi”.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 12. Süleyman Fethi Bey'in eşi Fatıma Latife Hanım'a vatana hizmetten özel kanun çıkarılması (CA, 010068660-1).

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti

Baş Kitabeti

Kavanin Müdüriyeti

Aded: 28

Kanun numarası/435

Ankara

-/-/33

Miralay Süleyman Fethi Bey zevcesi Fatıma Latife Hanım'a hıdmat-ı vataniye tertibinden dört bin kuruş maaş tahsisi hakkında kanun.

Birinci Madde: İzmir Ahz-ı Asker Heyeti Reisi Miralay Süleyman Fethi Bey'in zevcesi Fatıma Latife Hanım'a ayrıca erâmil (dul kadın) maaşı ita olunmamak üzere hıdmat-ı vataniye tertibinden dört bin kuruş maaş tahsis olunmuştur.

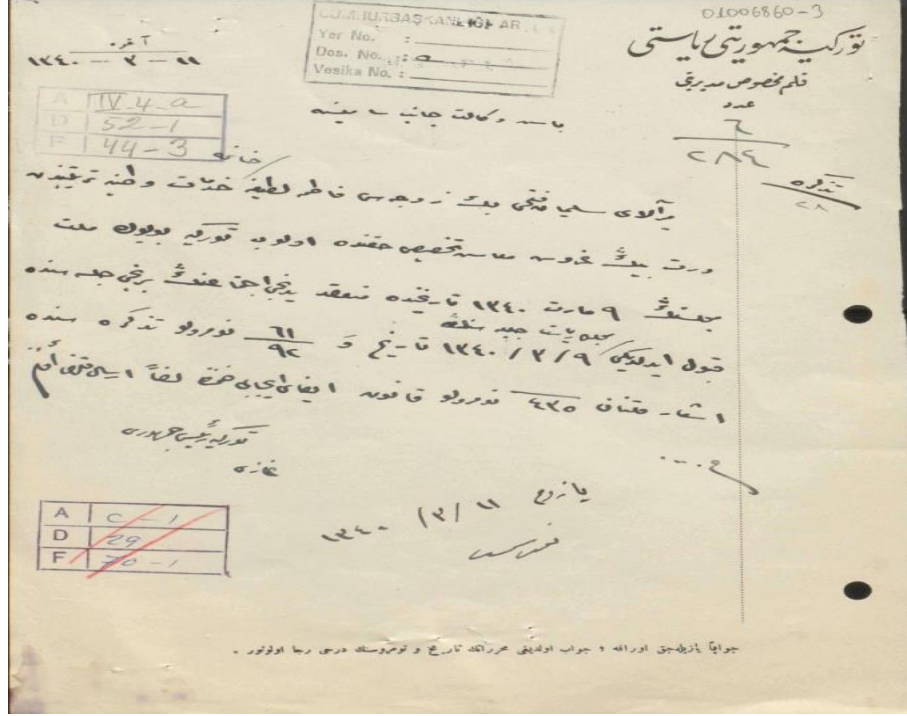
İkinci Madde: İşbu kanun 1 Mart 1340 tarihinden itibaren meriyü'l-icradır.

Üçüncü Madde: İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

3 Şaban 1342, 9 Mart 1340.

Aslına mutabıktır 9 Mart 340”.

Kocal, T. (2022). Miralay Süleyman Fethi Bey. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 1-45. DOI: <https://doi.org/10.54557/karataysad.1173035>

EK 13. Süleyman Fethi Bey'in eşi Fatıma Latife Hanıma çıkarılan 435 numaralı kanunun onaylanması (CA, 010068660-3).

“Türkiye Cumhuriyeti Riyaseti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Aded: 6/284

Tezkere

28

Ankara

11.03.1340

Başvekâlet Canib-i Samisine

Miralay Süleyman Fethi Bey zevcesi Fatıma Latife Hanım'a hıdmat-ı vataniye tertibinden dört bin kuruş maaş tahsisi hakkında olup Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 9 Mart 1340 tarihinde münakid yedinci içtimanın birinci celsesinde kabul edildiği meclis riyaset-i celilesinin 9.3.1340 tarih ve 61/92 numaralı tezkiresinde işar kılınan 435 numaralı kanun ifa-yı icabı zımında leffen irsal kıldını efendim.

Türkiye Reiscumhuru

Gazi